

Kommittédirektiv

Ökat arbetskraftsdeltagande bland nyanlända utrikes födda kvinnor och anhöriginvandrare

Dir.
2011:88

Beslut vid regeringssammanträde den 13 oktober 2011

Sammanfattning

En särskild utredare ges i uppdrag att föreslå åtgärder för att öka arbetskraftsdeltagandet och påskynda etableringen på arbetsmarknaden för nyanlända utrikes födda kvinnor och anhöriginvandrare. Utredaren ska

- utreda vilka åtgärder som behöver vidtas för att åstadkomma ett ökat arbetskraftsdeltagande för nyanlända utrikes födda kvinnor och anhöriginvandrare som inte omfattas av lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare,
- analysera vilka ekonomiska incitament som påverkar nyanlända utrikes födda kvinnors och anhöriginvandrades arbetskraftsdeltagande och deltagande i etableringsinsatser,
- kartlägga uttaget av föräldrapenning bland nyanlända utrikes födda kvinnor och män,
- föreslå åtgärder som ökar möjligheterna för nyanlända utrikes födda kvinnor och män att kombinera föräldraskap med arbete och deltagande i etableringsinsatser, samt
- föreslå åtgärder som säkerställer att nyanlända får en individuellt anpassad etablering som är likvärdig för kvinnor och män.

Egenföretagande ska betraktas som en möjlighet till arbetskraftsdeltagande.

Utredaren ska lämna de författningsförslag som behövs. I uppdraget ingår inte att lämna författningsförslag inom föräldraförsäkringens område.

Uppdraget att kartlägga uttaget av föräldrapenning bland nyanlända utrikes födda kvinnor och män ska redovisas senast den

1 mars 2012. Uppdraget ska slutredovisas senast den 15 oktober 2012.

Bakgrund

Kommunerna har tidigare haft ett samlat ansvar för att introducera nyanlända invandrare i samhället och på arbetsmarknaden. Utformningen av de insatser som kommunerna genomfört har skiljt sig åt mellan olika delar av landet och uppföljningar har visat att det har tagit lång tid för många av de nyanlända att etablera sig på arbetsmarknaden.

Etableringsreformen - ett steg framåt för ett ökat arbetskraftsdeltagande

Ett stort steg för att förbättra etableringen för nyanlända invandrare togs när riksdagen i mars 2010 antog propositionen Nyanlända invandras arbetsmarknadsetablering - egenansvar med professionellt stöd (prop. 2009/10:60). Reformen innebär att staten tar över ansvaret för nyanländas etablering från kommunerna. För att tydliggöra vikten av en snabb arbetsmarknadsetablering har Arbetsförmedlingen fått det statliga huvudansvaret och är samordnande myndighet. Reformens syfte är att ge nyanlända invandrare bättre förutsättningar för egenförsörjning och att stärka deras deltagande i arbets- och samhällslivet. Varje nyanländ ska få professionellt stöd för att så snabbt som möjligt lära sig svenska, komma i arbete och klara sin egen försörjning samt få kännedom om de skyldigheter och rättigheter som gäller i Sverige. Den nyanlände har rätt till en individuell etableringsplan och etableringsersättning vid aktivt deltagande i etableringsinsatser. En nyanländ med etableringsplan har också rätt att välja en etableringslots. Lotsen är en fristående aktör som arbetar på uppdrag av Arbetsförmedlingen och som ska stödja den nyanlände att hitta arbete.

Vid utformningen av etableringsplanen ska hänsyn tas till den nyanländes tidigare arbetslivserfarenhet och utbildningsbakgrund. Särskild hänsyn ska också tas till den nyanländes familjesituation och hälsa.

Kommunerna har även fortsättningsvis ansvar för viktiga delar av nyanländas etablering, bland annat för utbildning i svenska för

invandrare (sfi) och annan vuxenutbildning samt för att tillhandahålla förskoleplatser. Kommunerna ansvarar också för att erbjuda nyanlända samhällsorientering.

Vilka omfattas av etableringsreformen?

Vilka som omfattas av etableringsreformen framgår av lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare (i fortsättningen kallad etableringslagen). Det är flyktingar, andra skyddsbehövande och deras anhöriga i åldern 18-64 år, om de sökt uppehållstillstånd inom två år efter den skyddsbehövande. Antalet nyanlända som ingår i målgruppen skiftar från år till år och utgör en mindre del av de personer som får uppehållstillstånd. År 2010 ingick 9 200 personer i målgruppen. Av dessa var 3 000 personer anhöriga och 45 procent var kvinnor.

Insatser till anhöriginvandrare som inte omfattas av etableringslagen

Under 2010 fick cirka 74 000 personer mellan 18 och 64 år uppehållstillstånd i Sverige av olika skäl. Anhöriginvandrare utgör en växande andel av dem som får uppehållstillstånd i landet. Anknnytning till en person som redan bor i landet är i dag en av de vanligaste grunderna för uppehållstillstånd. År 2010 fick nästan 19 000 personer mellan 18 och 64 år uppehållstillstånd i Sverige på grund av anknnytning. Av dessa ingick omkring 17 000 personer inte i den målgrupp som omfattas av etableringslagen. Drygt 60 procent av anhöriginvandrarerna är kvinnor. Kvinnor är därmed överrepresenterade i den grupp nyanlända som inte har rätt till särskilda etableringsinsatser eller etableringsersättning.

De flesta anhöriginvandrare ingår således inte i den målgrupp som omfattas av etableringslagen. De har därmed varken rätt till etableringsplan eller tillgång till Arbetsförmedlingens särskilda insatser för att hjälpa vissa nyanlända att snabbt komma i arbete. När kommunerna hade ett samlat ansvar för introduktionen av nyanlända invandrare inkluderade de ofta även anhöriginvandrare, som inte ingick i målgruppen, om dessa personer hade behov av särskilda insatser. Med de ändrade ansvarsförhållanden mellan stat och kommun som etableringsreformen innebär riskerar anhöriginvandrare som inte ingår i målgruppen för etableringslagen att bli

utan särskilt stöd under den första tiden i Sverige. Arbetsförmedlingens generella insatser för att främja en snabb etablering blir det som finns att tillgå. Anhöriginvandrare som inte ingår i målgruppen för etableringslagen har inte heller rätt till etableringsersättning. Däremot är även denna grupp berättigad till bosättningsbaserade ersättningar och bidrag som föräldrapenning, barnbidrag och bostadsbidrag. För personer som inte klarar sin försörjning på annat sätt blir försörjningsstöd aktuellt, vilket är förknippat med mycket höga marginaleffekter för inträde på arbetsmarknaden, dvs. för varje krona de tjänar minskar försörjningsstödet med samma belopp. Försörjningsstöd eller introduktionsersättning har dock varit mindre vanligt förekommande bland dessa anhöriginvandrare jämfört med dem som omfattas av etableringslagen. Våren 2010 infördes nya bestämmelser om försörjningskrav vid vissa fall av anhöriginvandring som innebär att personer som vill att anhöriga ska komma till Sverige måste kunna försörja sig själva och ha en lämplig bostad för sig och de anhöriga. Försörjningskravet gäller dock långt ifrån alla personer. Inga barn eller barnfamiljer omfattas. Försörjningskravet gäller inte heller svenska medborgare, utlänningar som bott i Sverige i fyra år, flyktingar eller vissa personer som beviljats uppehållstillstånd som skyddsbehövande. Undantag från försörjningskravet kan dessutom medges helt eller delvis om det finns särskilda skäl.

Långsam etablering för utrikes födda kvinnor

Sysselsättningsnivån bland utrikes födda kvinnor är cirka tio procentenheter lägre än bland utrikes födda män. Den genomsnittliga tiden från invandring till arbete är också längre för utrikes födda kvinnor. För dem som ingår i målgruppen för etableringslagen, dvs. flyktingar, skyddsbehövande och anhöriga till dessa som sökt uppehållstillstånd inom två år efter den skyddsbehövande, är mediantiden från folkbokföring i Sverige till sysselsättning tio år för kvinnorna. Det är mer än dubbelt så lång tid som för männen i samma grupp. Tre år efter invandringen är 50 procent av männen men enbart 22 procent av kvinnorna förvärvsarbetande. Anhöriginvandrade kvinnor som inte ingår i målgruppen för etableringslagen har ett etableringsmönster som påminner om de skyddsbehövandes. Tre år efter folkbokföring har nära hälften av dessa kvinnor aldrig registrerats som sysselsatta.

Det tar således betydligt längre tid för nyanlända utrikes födda kvinnor att etablera sig på arbetsmarknaden än det tar för nyanlända män. Kvinnorna deltar också i mindre utsträckning i etableringsinsatser. Särskilda insatser som genomförts för att påskynda etableringen på arbetsmarknaden har dessutom haft mindre effekt för kvinnor än för män.

För att få kunskap om de bakomliggande orsakerna till den svaga arbetsmarknadsetableringen har Ramböll Management på uppdrag av dåvarande Integrations- och jämställdhetsdepartementet genomfört en kartläggning av hinder och barriärer för nyanlända utrikes födda kvinnor att delta i etableringsinsatser och etablera sig på arbetsmarknaden. Studien, som presenterades i juni 2010, är särskilt inriktad på kvinnor som är anhöriga till skyddsbehövande, dvs. kvinnor som ingår i målgruppen för etableringslagen. I rapporten Nyanlända utrikes födda kvinnor – hinder och barriärer för etablering (dnr A2011/72/IU) redovisas nyanlända utrikes födda kvinnors etableringsmönster. Av rapporten framgår att nyanlända utrikes födda kvinnor i många avseenden har sämre förutsättningar för etablering på arbetsmarknaden än nyanlända män. Kvinnorna har lägre utbildningsnivå, mindre arbetslivserfarenhet och sämre hälsa. Kvinnorna tar också det största ansvaret för hem- och familjeliv och påbörjar ibland sin etablering senare än män, eller gör avbrott i etableringen, på grund av uttag av föräldrapenning och väntan på förskoleplats för barnen. Kvinnornas uttag av föräldrapenning är en av de vanligaste orsakerna till avbrott i etableringen på arbetsmarknaden.

Strukturell ojämställdhet och ojämlikhet försvårar och försenar också nyanlända kvinnors deltagande på arbetsmarknaden. Om kvinnorna deltar i etableringsinsatser är kontakterna med Arbetsförmedlingen inte lika frekventa som för männen. Förväntningarna på kvinnornas aktivitet är låga från myndigheternas håll och de insatser som erbjuds kvinnorna utgår också ofta från stereotypa föreställningar om kön och etnicitet.

Sammantaget tycks olika samverkande hinder finnas som bidrar till att etableringsprocessen för vissa nyanlända kvinnor kan bli försenad, utdragen eller kvalitetsmässigt undermålig, vilket hindrar en snabb etablering på arbetsmarknaden. Orsaker till den bristande arbetsmarknadsetableringen tycks finnas både i individens förutsättningar och i de strukturer som präglar de system som de möter.

Särskilt uppdrag till Arbetsförmedlingen

Regeringen har tidigare uppdragit åt Arbetsförmedlingen (dnr A2009/1763/AE) att genomföra ett pilotprojekt som syftar till att identifiera framgångsrika metoder för att minska utanförskapet bland utrikes födda kvinnor som inte deltar i arbetskraften. Syftet är att ge denna grupp ett ökat stöd för att bryta utanförskapet och träda in på arbetsmarknaden. Arbetsförmedlingen har identifierat ett antal bostadsområden i bland annat Sundsvall, Göteborg, Halmstad och Landskrona där projektet genomförts i samarbete med lokala föreningar och andra statliga myndigheter, bland annat Försäkringskassan. Pilotverksamheten startade hösten 2009 och en slutrapport lämnades den 1 april 2011.

Behovet av en utredning*En snabbare etablering i arbetslivet för nyanlända kvinnor och anhöriginvandrare behövs*

Att öka sysselsättningen och arbetskraftsdeltagandet är prioriterade frågor för regeringen. Den långsamma etablerings-takten bland nyanlända utrikes födda kvinnor och anhöriginvandrare innebär att många kan fastna i långtidsarbetslöshet och i en långvarig ekonomiskt utsatt situation. Integrationen i det svenska samhället försvåras. Lågt arbetskraftsdeltagande medför samhällsekonomiska kostnader och ökade utgifter för både stat och kommun.

En effektiv integrationspolitik förutsätter en snabbare etablering i arbetslivet för nyanlända utrikes födda kvinnor och anhöriginvandrare. Även om etableringsreformen förväntas bidra till både bättre och snabbare etablering för nyanlända finns det risk för att framför allt kvinnorna inte deltar i tillräcklig omfattning. Olika lösningar på de hinder som kan orsaka kvinnornas bristande arbetsmarknadsetablering måste därför identifieras. Syftet ska vara att uppnå ett ökat arbetskraftsdeltagande så att riskerna för långvarigt utanförskap och fattigdom minskar. Ett ökat arbetskraftsdeltagande och sysselsättning bland utrikes födda kvinnor och andra anhöriginvandrare kan uppnås genom att de kommer i anställning men också genom att fler i gruppen startar egna företag. Ett ökat egenföretagande är en viktig del i arbetet mot utanförskap och för ökad ekonomisk delaktighet.

Till detta kommer den stora gruppen av anhöriginvandrare som inte ingår i målgruppen för etableringslagen, där kvinnorna också utgör en majoritet. Det är väsentligt att såväl kvinnor som män i denna grupp ges bättre förutsättningar att snabbare komma in på arbetsmarknaden.

Föräldraskap och deltagande i etableringsinsatser

Nyanländas etablering i samhället och arbetslivet måste kunna ske med kontinuitet och utan längre avbrott. Kommunen har en lagstadgad skyldighet att erbjuda en förskoleplats inom fyra månader från det att ansökan kommit in samtidigt som det är angeläget att etableringen kan påbörjas så tidigt som möjligt. Därför kan väntan på förskoleplats, särskilt om den blir längre än fyra månader, utgöra en risk för uppskjuten arbetsmarknadsetablering som huvudsakligen drabbar kvinnor. Regeringen framförde i budgetpropositionen för 2012 att den kommer att se över vilka ytterligare åtgärder eller incitament som kan riktas mot kommunerna för att fler ska erbjuda förskoleplats i tid.

Det är samtidigt angeläget att formella krav på en förskoleplats inte blir ett hinder för deltagande i etableringsinsatser, utan att det görs möjligt för båda föräldrarna att kunna delta genom att insatserna erbjuds på flexibla tider. Det måste skapas lösningar som ger möjligheter för föräldrarna att kombinera föräldraskap och deltagande i etableringsinsatser.

Det behöver också finnas möjligheter för nyanlända att på olika sätt kombinera uttag av föräldrapenning med etableringsinsatser på motsvarande sätt som föräldrapenninguttag i dag kan kombineras med arbete, exempelvis genom att ta ut halv föräldrapenning och arbeta halvtid. Det finns i dag ingen djupare kunskap om utrikes födda kvinnors och mäns uttag av föräldrapenning eller om, och i så fall hur, detta kan tänkas bidra till att en etablering på arbetsmarknaden försvåras. Till detta kommer att de etableringsinsatser som finns inte erbjuds på flexibla tider som gör det möjligt för båda föräldrarna att kombinera föräldradighet och deltagande i etableringsinsatser.

Etableringsinsatser utifrån individens förutsättningar och på lika villkor oavsett kön

Insatserna för arbetsmarknadsetablering har genom åren också i andra avseenden präglats av bristande flexibilitet med formella krav på förkunskaper och arbetslivserfarenhet m.m. som drabbar lågutbildade, särskilt dem som saknar grundskoleutbildning. För att förbättra möjligheterna att delta i arbetskraften behövs en bättre anpassning av etableringsinsatserna för personer med olika utbildningsbakgrund och arbetslivserfarenhet. Kvinnornas möjligheter att bli anställbara och få anställning eller bli företagare påverkas också av ett könsstereotypt aktivitetsutbud. Exempelvis får kvinnorna i mindre utsträckning än män ta del av kvalificerade arbetsförberedande insatser. Detta försvårar ytterligare kvinnornas etablering på arbetsmarknaden. Utökade kontaktytor och nätverk är särskilt viktiga för att öppna vägar för nyanlända kvinnors deltagande i etableringsinsatser. Det måste också utvecklas strukturer för en bättre hantering och uppföljning av bland annat kvinnors hälsa och vid behov måste de kunna erbjudas rehabiliteringsinsatser.

Det är problematiskt att så många nyanlända kvinnor i dag saknar möjlighet att få ta del av etableringsinsatser och få etableringsersättning. En jämställd etableringsverksamhet måste genomföra hela etableringsprocessen och prioriteras av alla inblandade aktörer.

Uppdraget

Utredaren ska analysera och fördjupa kunskapen om nyanlända utrikes födda kvinnors och anhöriginvandrades förutsättningar för etablering på arbetsmarknaden och lämna förslag på åtgärder som behöver vidtas för att åstadkomma ett ökat arbetskraftsdeltagande i denna grupp. Utredaren ska särskilt analysera deltagandet i arbetsförberedande insatser och arbetsmarknadsutfallet för de anhöriginvandrare som inte ingår i målgruppen för etableringslagen och särskilt uppmärksamma kvinnornas möjligheter att komma in på arbetsmarknaden. Utredaren ska undersöka om det finns behov av särskilda åtgärder för att säkerställa att dessa personer får del av insatser som påskyndar etableringen i arbete och ordinarie utbildning och, om sådant behov finns, föreslå lämpliga åtgärder.

Utredaren ska vidare analysera vilka ekonomiska incitament som påverkar nyanlända utrikes födda kvinnor och anhörigas arbetskraftsdeltagande och deltagande i etableringsinsatser. En kartläggning av nyanlända utrikes föddas uttag av föräldrapenning ska göras. Utredaren ska vidare bedöma vilka åtgärder som kan vara lämpliga att vidta i syfte dels att förbättra nyanlända kvinnors möjligheter att komma in på arbetsmarknaden, dels att öka jämställdheten.

Utredaren ska föreslå åtgärder som ökar möjligheterna för nyanlända utrikes födda kvinnor och män att kombinera föräldraskap med arbete och deltagande i etableringsinsatser.

Utredaren ska föreslå åtgärder som säkerställer att myndigheter och berörda aktörer tillhandahåller en individuellt anpassad etablering som är likvärdig för kvinnor och män.

Utredaren ska beakta egenföretagande som en möjlighet till arbetskraftsdeltagande för denna grupp.

Uppdragets genomförande och redovisning

Vid genomförandet av uppdraget ska utredaren inhämta erfarenheter från genomförandet av etableringsreformen och så långt det är möjligt analysera hur denna påverkat kvinnors möjligheter till snabbare arbetsmarknadsetablering. Vidare ska utredaren ta del av Arbetsförmedlingens redovisning av uppdraget att genomföra ett pilotprojekt som syftar till att identifiera framgångsrika metoder för att minska utanförskapet bland utrikes födda kvinnor som inte deltar i arbetskraften (Utrikes födda kvinnor i utanförskap dnr A2011/1928/A). Utredaren ska även göra jämförelser med Norge och Danmark som liksom Sverige har en väl utbyggd föräldraförsäkring och ett högt arbetskraftsdeltagande bland kvinnor i allmänhet.

Utredaren ska lämna de författningsförslag som behövs för genomförande av förslagen. I uppdraget ingår inte att lämna författningsförslag inom föräldraförsäkringens område.

Uppdraget att kartlägga av uttaget av föräldrapenningen bland nyanlända utrikes födda kvinnor och män ska redovisas senast den 1 mars 2012.

Utredaren ska beakta pågående reformarbete som har betydelse för utredningsuppdraget.

Utredaren ska analysera förslagen i förhållande till det kommunala självstyret och redovisa om de har några kommunal-ekonomiska konsekvenser.

Utredaren ska redovisa vilka konsekvenser förslagen får för barn och ungdomar.

Utredaren ska analysera förslagen i förhållande till Sveriges internationella åtaganden.

Uppdraget ska slutredovisas senast den 15 oktober 2012.

(Arbetsmarknadsdepartementet)

Bilaga 2

Nyanlända invandrares användning av föräldrapenning

Underlag till AKKA-utredningen (A 2011:06)

Ann-Zofie Duvander, Stockholms universitet och Sten Olsson, Försäkringskassan

Tack till Ida Viklund, Stockholms universitet för hjälp med färdigställande av tabeller samt viktiga och värdefulla synpunkter.

Inledning

Denna rapport syftar till att undersöka nyanlända invandrares föräldrapenninguttag. För att sätta uttaget i perspektiv jämförs nyanlända invandrares föräldrapenninguttag med föräldrapenninguttaget bland övriga föräldrar i Sverige. I Sverige kan föräldrar använda föräldrapenning tills barnet fyller 8 år eller går ut sitt första skolår. Den långa perioden som föräldrapenninguttag är möjligt leder till en stor variation i användningen och kan ses som en fördel för föräldrar som försöker få arbetsliv och barnansvar att kombineras på bästa sätt. Det leder dock också till att den som vill undersöka hur användningen av föräldrapenning ser ut bör vara extra försiktig med tolkningar av utfall och skillnader i utfall. Nedan tas flera faktorer att tänka på upp. Det viktigaste klargörandet är att föräldrapenninganvändande inte kan ses som synonymt med föräldraledighet. Föräldrapenning kan användas (till del) på arbetsfria dagar såsom helger, och, vilket är vanligare, föräldraledighet kan tas utan att föräldrapenning används. Det sistnämnda är en mycket vanlig strategi att förlänga föräldraledigheten

men det finns stora variationer mellan föräldrars användning. För jämförelsen mellan nyanlända invandrare och andra föräldrar i Sverige är det troligt att det finns systematiskt skilda föräldraledighetsstrategier. Det betyder att även om föräldrapenninguttaget ser liknande ut kan föräldraledigheten vara olika förlagd.

Det har inte tidigare skett några omfattande registerbaserade studier av nyanlända invandras föräldrapenninganvändande och denna rapport bör därför ses som en första inblick i ett område som kommer att kräva fler och mer omfattande studier. Det finns ett flertal aspekter på föräldrapenninganvändning som kan vara intressanta och tidigare studier om föräldrapenning har fokuserat på olika aspekter, också med olika typer av datakällor. För nyanlända invandrare är föräldrapenningens inverkan på kopplingen till arbetsmarknadsdeltagande central. Föräldraförsäkringens syfte är att göra det möjligt att kombinera förvärvsarbete med barn och därmed underlätta kontinuerligt arbetsmarknadsdeltagande. Att föräldraförsäkringen är generös både i längd och i ersättning ses ofta som mycket viktigt för att undvika att särskilt kvinnor träder ur arbetsmarknaden då de får barn. Samma generositet skulle dock kunna verka hämmande gällande inträde på arbetsmarknaden för de individer som får barn innan de skaffat sig en position på arbetsmarknaden, något som ofta gäller för nyanlända kvinnor.

Den officiella statistiken om föräldrapenning har ingen statistik uppdelat på föräldrars födelseland, men i Försäkringskassans årliga publikation Socialförsäkringen i siffror finns återkommande statistik om föräldrapenninganvändning uppdelat på föräldrars födelseland. Här har under de senaste åren redovisats medelbelopp per dag och andel mottagare på grundnivå uppdelat på kön och föräldrars födelse-region. Fördjupningar i föräldrapenninganvändande för olika föräldrar från olika födelse-regioner har gjorts på Försäkringskassan, bland annat i Socialförsäkringsboken 2005 (se dessutom Duvander 2010, Duvander och Eklund 2006). Studier visar också att det finns farhågor att invandrade föräldrar inte har lika god kunskap om försäkringen eller lika god tillgång till information (Riksförsäkringsverket 2003, Försäkringskassan 2010a).

Denna studie

För att ta fram ett underlag om nyanlända invandrares föräldrapenninguttag gjordes ett utdrag ur Försäkringskassans administrativa register av nyanlända invandrare som folkbokförts 2003 och 2006. Denna rapport begränsas till de som anlände 2006 men en jämförelse med samma mått för de som anlände 2003 visar inga markanta skillnader. Åren valdes med tanke på att få så nya siffror som möjligt med reliabel statistik. Föräldrapenninganvändande följs sedan för dessa grupper under fyra år (2003–2006 och 2006–2009). Genomgående används nettodagar, dvs. om två halva dagar med föräldrapenning har använts så räknas de ihop till en dag. Det bör påpekas att urvalet är individuellt, dvs. hänsyn är inte tagen till om båda föräldrarna invandrat eller om båda föräldrarna bor i Sverige. Enligt de administrativa registren finns barnen och minst en förälder i Sverige. De nyanlända är uppdelade i två grupper: de som är födda i Norden och/eller EU, samt de som kommer från övriga världen. Med EU åsyftas här gruppen länder som var medlemmar 2011. Invandrare från Norden/EU har automatiskt tillgång till den svenska arbetsmarknaden genom de gemensamma regler som finns inom dessa regioner. Den andra gruppen från övriga världen består till största del av flyktingar och anhöriginvandrare men en del kommer även av arbetsrelaterade skäl. Tre relevanta grupper valdes ut för vidare analyser:

1. Invandrare som kom med barn under 8 år till Sverige 2006 men som inte får barn under de följande 4 åren.
2. Invandrare som kommer med barn under 8 år 2006 och som får ytterligare barn under de följande fyra åren. Även det fåtal individer som anländer barnlösa men får sitt första barn under 2006 i Sverige inkluderas i denna grupp. Den sistnämnda delgruppen väntar i många fall barn när de folkbokförs i Sverige.
3. Invandrare som kommer barnlösa 2006 men som får barn under 2007 till 2009.

Dessa jämförs med två grupper av föräldrar i Sverige.

1. Svenska föräldrar med barn 2006 och som får ytterligare barn under 2006 till 2009.
2. Svenska män och kvinnor utan barn 2006 som får barn för första gången under perioden 2007 till 2009. Föräldern kan även få fler barn fram till och med 2009.

I jämförelsegruppen ingår alla föräldrar i Sverige som uppfyller ovan kriterier, dvs. både invandrade och svenskfödda. Jämförelsegrupperna av föräldrar i Sverige är viktade med hänsyn till antal tidigare barn för att göra jämförelsen med de nyanlända invandrarna mindre beroende av hur många barn föräldrarna har sedan tidigare. Gruppen är också viktad på kön men då alla siffror visas uppdelat på kön har det ingen betydelse för denna redovisning. Rapporten redovisar de viktade beräkningarna men vid en kontroll av oviktade värden visar det sig att vikterna generellt haft endast marginell betydelse.

Den första gruppen av invandrare kommer alltså med barn som oftast är äldre än när föräldrar i Sverige vanligtvis tar föräldrapenning för sina barn. Har de fler barn under 8 år med sig så har de dessutom tillgång till dagar för flera barn, vilket kan addera upp till relativt många dagar. Vi vet att invandrade familjer är den största anledningen till att antalet dagar som brinner inne ökar (Försäkringskassan 2010b). En anledning är troligtvis att det är omöjligt att använda alla dagar föräldrarna har rätt till innan barnen blir för gamla. Det är inte möjligt att jämföra denna grups föräldrapenninganvändande med någon grupp föräldrar som finns i Sverige, då det är högst ovanligt att ha alla föräldrapenningdagarna kvar när barnen är något äldre. De allra flesta föräldrapenningdagar används innan barnet fyllt två år. Det bör påpekas att gruppen består av föräldrar som kommer med barn under 8 år, men under de fyra år de följs kan en del mista rätten till föräldrapenning genom att barnen fyller 8 år. Detta tas inte hänsyn till i resultatbeskrivningen.

Den andra gruppen kommer med medföljande barn och får ytterligare barn under de kommande fyra åren. De får alltså ett tillskott på föräldrapenningdagar i och med att de får barn i Sverige. Dessa nyanlända föräldrar jämförs med den stora gruppen av föräldrar i Sverige som också har barn och även får ytterligare barn under dessa fyra år. En stor skillnad mellan grupperna är alltså att de nyanlända i de allra flesta fall har fler dagar kvar även för de äldre barnen jämfört med jämförelsegruppen.

Den tredje gruppen är barnlösa när de kommer till Sverige men skaffar barn väl de är i Sverige. Vi vet att denna grupp har högt barnafödande under de första åren i Sverige (SCB 2008), ofta då barnafödandet varit uppskjutet under migrationsfasen. Så småningom anpassar de flesta i denna grupp sitt barnafödande efter det mönster som råder i Sverige (Andersson och Scott 2007). Jämförelsegruppen av personer i Sverige får också barn för första gången under 2007 till 2009. Notera att dessa kvinnor och män får barn

under perioden 2007 till 2009 vilket till del förklarar ett lågt uttag i början av perioden; de har då kanske inte hunnit få barn än. Även för den andra gruppen (som har barn med sig och får barn) kan detta var en anledning till ett ökande uttag av dagar under perioden.

I början av mätningen, dvs. vid 2006 års start, har de kvinnor från EU/Norden som kommer med barn, men som sedan inte får fler barn 1,34 barn i genomsnitt, genomsnittsåldern på dessa barn var 3,2 år. Motsvarande män hade 1,35 barn till en ålder av 3,0 år. De kvinnor som kom från övriga världen hade i genomsnitt 1,45 barn med en genomsnittsålder på 3,2 år och männen från övriga världen hade 1,49 barn till en ålder av 3,3 år. Till dessa barn räknas de som är under 8 år och för vilka de kan använda föräldrapenning. Samma föräldrar kan mycket väl ha äldre barn som dock inte ingår i denna studie.

Gällande invandrare som kommer med barn och också får ytterligare barn har kvinnor från EU/Norden i genomsnitt 1,20 barn med sig, med en genomsnittsålder på 2,6 år. Motsvarande män hade 1,17 barn till en ålder av 2,5 år. Kvinnor från övriga världen hade 1,40 barn med sig och åldern var 2,7 år. Männen från övriga världen hade 1,46 barn till en ålder av 2,8 år. Jämförelsegruppen av föräldrar i Sverige hade 2006 bland både kvinnor och män 1,27 barn och åldern var 2,3 år för kvinnor och 2,8 år bland män. Även här räknar vi bara med barn under 8 år.

I en av tabellerna delas grupperna in i inkomst kategorier. Inkomst består här av pensionsgrundande inkomst av anställning eller annat förvärvsarbete under samma år som föräldrapenning används. Låg inkomst är definierat som inkomst upp till 100 000 kronor om året. Medelhög inkomst är definierat som 100–400 000 kronor och hög inkomst som över 400 000 kronor. Inkomsten är mätt i absoluta belopp det aktuella året och är inte justerad.

Mått

Först mäts antalet föräldrapenningdagar. Det första måttet vi är intresserade av är det genomsnittliga uttaget av föräldrapenningdagar per år i de olika grupperna. Detta kommer att redovisas både som ett medeltal och kategoriserat i fem kategorier. Antal föräldrapenningdagar säger något om tiden föräldrarna inte står till arbetsmarknadens förfogande. Anledningar till skillnader mellan grupper kan vara anknytning till arbetsmarknaden men exempelvis också

familjens ekonomiska situation, antal barn, ålder på barn, samt vilken information om systemet man har tillgodogjort sig. Vi följer också samma individer över tid för att undersöka hur vanligt det är att flera år i rad antingen inte ta någon föräldrapenning alls eller ha ett högt uttag.

Den andra aspekten av föräldrapenning som är av intresse är ersättningsnivån vid uttag av föräldrapenning. De föräldrar som inte har arbetat för en lön över 180 kronor om dagen i 240 dagar innan de får barn får ersättning på grundnivå (180 kronor om dagen) under de första 180 dagarna av föräldrapenning. Denna period infaller för de flesta invandrarna med barn *innan* de kommit till Sverige. Vid perioden för denna undersökning (2006 till 2009) var det inte möjligt att återropa en sådan utländsk inkomst. Detta gör att gruppen som kommer med barn födda utomlands har en mycket stor sannolikhet att hamna på grundnivå de första 180 dagarna. Dessutom betalades lägstanivådagarna (90 dagar som är oberoende av sjukpenninggrundande inkomst) ut med 60 kronor om dagen för barn födda innan 1 juli 2006. För barn som föddes därefter betalas lägstanivådagarna med 180 kronor om dagen. Rapporten redovisar andel med ersättning på grundnivå och den genomsnittliga ersättningen i de olika grupperna för de fyra åren som undersöks.

En ytterligare aspekt av föräldrapenningen är flexibiliteten i användandet av försäkringen. Ett sätt att använda föräldrapenningen flexibelt är att använda del av dag. Vi analyserar i denna rapport andel föräldrar med endast heldagar under den undersökta perioden. Del av dag med föräldrapenning kan varvas med både förvärvsarbete, studier eller obetald föräldraledighet. Att använda del av föräldrapenningdag tyder på relativt god kunskap om försäkringen samt eventuellt andra ekonomiska inkomstkällor. Det bör betonas att använda del av föräldrapenningdag är ett av flera sätt att använda flexibiliteten i försäkringen och fler mått behövs innan säkra slutsatser kan dras om detta.

Begränsningar

Det första som bör betonas är att föräldrapenninguttag inte är det samma som föräldraledighet. På grund av försäkringens flexibilitet är det väldigt vanligt att använda även obetald föräldraledighet, både genom hela och delar av dagar utan betalning. Skillnader i föräldrapenninguttag mellan grupper behöver således inte betyda

skillnader i föräldraledighetslängd, då det är troligt att obetald föräldraledighet är vanligare i vissa grupper än andra. Det kräver naturligtvis ekonomiska resurser att vara ledig utan föräldrapenning och det är troligt att detta är mindre vanligt bland de nyanlända invandrarna som mer sällan har hunnit skaffa sig en sådan situation.

Gällande invandrare är det viktigt att komma ihåg att denna grupp av föräldrar är mycket heterogen. Gruppen förändras dessutom över tid. Det betyder att om invandrade föräldrar uppvisar en förändring i föräldrapenninguttag över tid kan det bero både på att gruppens sammansättning förändras och att beteendet har förändrats. Sammansättningen bland nyanlända invandrare är snabbföränderlig och påverkas bland annat av flyktingströmmar och oroshärdar i världen men också av det ekonomiska läget i Sverige och andra europeiska länder. Gällande en beteendeförändring kan den bero på regel­förändringar som till exempel att grundnivån höjdes från 60 kronor om dagen till 180 kronor om dagen i steg från 2001 till 2004. En beteendeförändring kan också bero på att informationsspridningen om hur föräldrapenningen kan användas förbättrats, eller att villkoren för att använda föräldrapenning förändrats genom till exempel möjligheter till andra ersättningar och förvärvsarbete.

Det bör också nämnas att de svenska registren generellt har en viss felkälla i att utvandring underrapporteras. I denna rapport betyder det att en del av de föräldrar som står folkbokförda i Sverige i praktiken har utvandrat. Detta gäller alla invandrargrupper men främst Norden och EU och i ett EU med ökande rörlighet är det troligt att denna underrapportering ökar. De siffror som visar föräldrapenninganvändande för de som invandrat från EU/Norden är emellanåt uppseendeväckande låga och en trolig anledning är att en del av gruppen utvandrat. Det är också möjligt att de bor i Sverige men av olika anledningar använder föräldraförsäkringen i ett annat land, exempelvis då de arbetar i ett annat land. Detta är främst aktuellt med våra grannländer Danmark, Finland och Norge. Om en förälder använt föräldraförsäkring i ett annat land ska detta även avräknas den svenska försäkringen, vilket kan minska uttaget i Sverige.

Resultat

Antal föräldrapenningdagar

I tabell 1 visas det genomsnittliga uttaget av föräldrapenningdagar för de tre grupperna av invandrare som anlänt 2006, samt de två jämförelsegrupper som beskrivits ovan. Det genomsnittliga uttaget av föräldrapenning visar att bland kvinnor som kommer till Sverige med barn från övriga världen, men inte får ytterligare barn i Sverige, är det relativt många föräldrapenningdagar som tas ut, särskilt året efter att de anlänt till Sverige (2007). Uttaget för mammorna som inte får barn i Sverige minskar dock dramatiskt därefter. Vi kan inte i denna undersökning avgöra om nedgången i dagar beror på att dagarna är slut eller att kvinnorna övergår till annan aktivitet. Uttaget av dagar är mindre bland kvinnor från EU/Norden än övriga världen. En trolig anledning är att invandrarna från EU/Norden snabbare, ofta direkt, deltar i arbetsmarknaden.

Bland de kvinnor som kommer med barn och får barn under de följande fyra åren tas fler föräldrapenningdagar ut, vilket också faller sig naturligt. Efter det första året tar kvinnor som kommer från EU/Norden ut ungefär lika många dagar som jämförelsegruppen i Sverige, medan invandrare från övriga världen tar ut fler dagar. Anledningen till detta kan vara att invandrare som kommer från övriga världen får fler barn med kortare intervall, men det kan också bero på att de tar ut föräldrapenning mer intensivt för varje barn. Detta behöver som nämnts inte bero på en längre föräldraledighet utan kan ha att göra med att de tar fler föräldrapenningdagar under ledigheten, dvs. att de inte använder föräldrapenningen lika flexibelt som jämförelsegruppen och mammorna från EU/Norden.

Gruppen med kvinnor som får sitt första barn mellan 2007 och 2009 har ett större uttag av dagar i slutet av perioden än i början vilket beror på att fler och fler hunnit få barn i slutet av perioden. Gruppen från övriga världen tenderar att börja sitt föräldrapenninguttag tidigare under perioden än de övriga, vilket stämmer överens med tidigare studier som visat att barnafödandet efter migration är intensivt precis efter att migrationsfasen är avslutad. Denna grupp tar också ut fler dagar under den aktuella perioden, vilket kan ha att göra med att de får ytterligare barn och/eller att de inte har möjlighet att spara lika många dagar som övriga. Det något lägre uttaget för kvinnor som kommer från EU/Norden kan också

vara en följd av att de har möjlighet att använda motsvarande försäkring från landet de kommer ifrån.

Tabell 1 Genomsnittligt uttag föräldrapenningdagar (antal dagar), kvinnor

Kvinnor		2006	2007	2008	2009	n
Föräldrar som inte får barn under perioden	Övriga världen	55,7	130,4	49,8	22,8	2 132
	EU/Norden	25,3	77,6	43,5	23,0	637
Föräldrar som får ytterligare barn under perioden	Övriga världen	58,1	180,3	175,6	158,1	1 320
	EU/Norden	27,3	100,0	119,8	123,7	239
	Jämförelsegrupp	89,6	100,4	122,6	109,0	70 573
Individer som får sitt första barn under perioden	Övriga världen	-	71,2	137,8	112,3	3 251
	EU/Norden	-	34,1	93,9	101,7	759
	Jämförelsegrupp	-	44,1	97,9	116,3	181 525

n är baserat på alla individer i gruppen. n för jämförelsegrupperna är viktade. Där uppgift saknas om uttag av föräldrapenningdagar beror detta på att inga individer finns i den specificerade gruppen.

För män är uttaget för alla grupper mindre än för kvinnor och det är inte lika tydligt att de nyanlända invandrarna använder fler dagar än jämförelsegruppen av föräldrar i Sverige. Män från övriga världen som kommer med barn använder fler dagar än män från EU/Norden, särskilt de första åren efter ankomst. För de män som får sitt första barn under perioden har jämförelsegruppen högst uttag.

Tabell 2 Genomsnittligt uttag föräldrapenningdagar (antal dagar), män

Män		2006	2007	2008	2009	n
Föräldrar som inte får barn under perioden	Övriga världen	7,4	22,4	19,6	13,1	2 040
	EU/Norden	1,5	7,9	10,1	8,4	656
Föräldrar som får ytterligare barn under perioden	Övriga världen	7,8	26,2	31,3	28,8	1 261
	EU/Norden	1,5	9,7	22,0	27,3	240
	Jämförelsegrupp	22,3	24,7	28,5	30,6	67 947
Individer som får sitt första barn under perioden	Övriga världen	-	1,4	8,0	13,4	2 447
	EU/Norden	-	1,1	9,9	18,7	740
	Jämförelsegrupp	-	2,2	17,3	24,6	144 269

n är baserat på alla individer i gruppen. n för jämförelsegrupperna är viktade. Där uppgift saknas om uttag av föräldrapenningdagar beror detta på att inga individer finns i den specificerade gruppen.

Genomsnittligt uttag av föräldrapenningdagar per inkomstnivå för föräldrar som inte får barn under perioden

Gruppen nyanlända föräldrar som inte får ytterligare barn i Sverige har också delats upp efter inkomst. Vi har här inte fokuserat på grupperna som får barn i Sverige då deras inkomst påverkas av barnafödandet och det förvärvsavbrott detta medför. Det är i tabell 3 tydligt att det är kvinnor med låg inkomst som använder fler dagar med föräldrapenning. De med högre inkomst använder färre dagar men mönstret är inte entydigt gällande skillnaden mellan medel- och höginkomsttagare. En möjlig anledning är att dessa grupper är små och att det finns stora variationer i användandet. Majoriteten av individerna hör alltså till låginkomsttagargruppen. För män i tabell 4 är mönstret detsamma men skillnaderna och uttaget är mycket mindre för alla inkomstgrupper. Vi kan dra slutsatsen att bland föräldrar som kommer till Sverige men inte får ytterligare barn under första tiden i Sverige är det de med lägst inkomst som använder föräldrapenning. Sambandet är till del en logisk följd, då föräldraledighet innebär att man inte förvärvsarbetar och tjänar en hög inkomst, men gränsen till medelhög inkomst ligger här redan vid 100 000 kronor. Det är naturligtvis inte möjligt att från denna studie veta om det är den låga inkomsten som leder till föräldrapenningnyttjande eller om det är föräldraledigheten som hindrar arbetsmarknadsdeltagande och högre inkomster.

Tabell 3 Genomsnittligt uttag av föräldrapenningdagar per inkomstnivå (antal dagar), kvinnor

Föräldrar som inte får barn under perioden

Kvinnor	Inkomst	Låg	Medel	Hög	Genomsnitt alla
Övriga världen	2006	56,4	7,7	-	55,7
	2007	133,9	44,3	51,0	130,4
	2008	52,7	27,8	7,0	49,8
	2009	24,5	14,4	23,3	22,8
EU/Norden	2006	26,3	9,1	0	25,3
	2007	85,5	37,4	13,4	77,6
	2008	52,1	24,8	17,7	43,5
	2009	26,6	17,3	12,2	23,0

Där uppgift saknas om uttag av föräldrapenningdagar beror detta på att inga individer finns i den specificerade gruppen. Kursiva siffror innebär att det är färre än 100 individer i gruppen.

Tabell 4 Genomsnittligt uttag av föräldrapenningdagar per inkomstnivå (antal dagar), män

Föräldrar som inte får barn under perioden

Män	Inkomst	Låg	Medel	Hög	Genomsnitt alla
Övriga världen	2006	7,7	2,4	0	7,4
	2007	23,9	16,3	3,1	22,4
	2008	23,9	9,9	3,7	19,6
	2009	13,9	11,9	5,8	13,1
EU/Norden	2006	2,1	0,5	0	1,5
	2007	9,2	7,0	8,3	7,9
	2008	11,1	9,9	8,1	10,1
	2009	3,5	11,4	8,9	8,4

Kursiva siffror innebär att det är färre än 100 individer i gruppen.

Kategoriserat utfall, kvinnor

Nedan följer tabeller där antalet föräldrapenningdagar har kategoriserats för de olika grupperna av kvinnor. Antal dagar gäller per kalenderår och man bör komma ihåg att barn föds under hela året och de flesta föräldrar därför använder föräldrapenning under minst två kalenderår. Antal dagar per kalenderår kan alltså inte jämföras med antal dagar per barn. I tabell 5 visas uttag av föräldrapenningdagar kategoriserat för

gruppen föräldrar som inte får ytterligare barn under den aktuella perioden 2006–2009. Nyttjandet av föräldrapenningen är likartat bland de båda grupperna av nyanlända invandrare. Föräldrar från övriga världen använder dock fler dagar generellt sett. Bland båda grupperna är det en anmärkningsvärt stor andel som använder noll föräldrapenningdagar. Uttaget för 2007 skiljer sig från övriga år då en relativt stor andel av kvinnorna använder över 200 dagar. Längre fram i rapporten studeras närmare hur ett lågt respektive högt uttag utvecklas år för år.

Tabell 5 Föräldrapenningdagar, andel uttagna dagar kategoriserat (%), kvinnor

Föräldrar som inte får barn under perioden

Kvinnor, fp-dagar		0	<100	100–200	200–300	>300
Övriga världen n=2132	2006	59,9	15,9	13,9	8,5	1,7
	2007	39,0	11,2	15,6	18,6	15,7
	2008	58,6	21,5	12,2	4,9	2,7
	2009	77,2	14,4	5,4	2,0	1,0
EU/Norden n=637	2006	80,4	8,9	5,8	4,2	0,6
	2007	56,7	12,9	10,8	12,7	6,9
	2008	61,7	21,5	10,2	3,6	3,0
	2009	73,2	18,5	5,7	1,6	1,1

Gällande gruppen som har barn sedan tidigare och får ytterligare barn under fyraårsperioden (tabell 6) är det tydligt att gruppen som kommer från övriga världen har störst andel som tar ut mer än 300 dagar per år. Vidare är det tydligt att gruppen som kommer från EU/Norden har störst andel som inte tar ut några dagar alls. Detta kan bero dels på att de använder föräldraförsäkringssystemet i andra länder och dels på att de har utvandrat utan att detta blivit registrerat. Jämförelsegruppen visar på ett jämnare uttag än de båda invandrade grupperna, troligen sprider dessa kvinnor mer på dagarna över en längre tidsperiod; dagarna under första året/n kan i många fall höra till de barn som de fått innan 2006.

Tabell 6 Föräldrapenningdagar, andel uttagna dagar kategoriserat (%), kvinnor

Föräldrar som får ytterligare barn under perioden

Kvinnor, fp-dagar		0	<100	100–200	200–300	>300
Övriga världen n=1320	2006	57,3	17,6	14,9	9,2	0,9
	2007	22,0	11,2	18,2	23,2	25,5
	2008	19,8	14,9	19,0	23,5	22,7
	2009	19,7	18,9	21,6	21,9	18,0
EU/Norden n=239	2006	78,2	10,5	7,1	3,3	0,8
	2007	50,2	7,1	18,4	14,2	10,0
	2008	37,7	15,1	16,7	19,7	10,9
	2009	29,3	18,8	25,1	19,2	7,5
Jämförelsegrupp n=70573	2006	24,8	34,8	26,1	12,2	2,0
	2007	20,3	34,2	28,7	14,2	2,7
	2008	14,1	29,9	32,7	19,8	3,5
	2009	14,8	36,6	29,4	16,4	2,8

Bland de som får sitt första barn under perioden (tabell 7) är det mest anmärkningsvärt att så stor andel av de som invandrat inte använder någon föräldrapenning alls under de olika åren. Den felkälla i statistiken man bör komma ihåg är att viss utvandring inte registreras. Andra möjliga anledningar är bristande information om föräldrapenningen och att föräldrarna använder sig av föräldrapenningen intensivt under barnets första år och därefter inte använder någon föräldrapenning. I jämförelsegruppen är uttaget mer jämnt utspritt över åren vilket tyder på ett användande under en lång period, samt en mer flexibel användning av dagarna.

Tabell 7 Föräldrapenningdagar, andel uttagna dagar kategoriserat (%), kvinnor

Individer som får sitt första barn under perioden

Kvinnor, fp-dagar		0	<100	100–200	200–300	>300
Övriga världen n=3251	2006	-	-	-	-	-
	2007	56,5	12,5	15,3	12,1	3,6
	2008	30,3	13,9	21,3	22,1	12,5
	2009	33,4	21,8	18,9	17,1	8,7
EU/Norden n=759	2006	-	-	-	-	-
	2007	75,9	7,5	10,4	5,4	0,8
	2008	47,0	13,6	19,0	14,9	5,5
	2009	31,1	25,0	24,0	15,4	4,5
Jämförelse, ej invandrade n=181525	2006	-	-	-	-	-
	2007	65,9	13,6	14,3	5,3	0,9
	2008	35,2	19,6	27,5	14,8	2,9
	2009	13,5	34,3	32,2	16,4	3,5

Där uppgift saknas om uttag av föräldrapenningdagar beror detta på att inga individer finns i den specificerade gruppen.

Kategoriserat utfall, män

Bland män som kommer med barn men inte får ytterligare barn (tabell 8) är uttaget koncentrerat till låga nivåer och de flesta män tar inga dagar. Det finns inga markanta skillnader mellan invandrare från övriga världen och EU/Norden.

Tabell 8 Föräldrapenningdagar, andel uttagna dagar kategoriserat (%), män

Föräldrar som inte får barn under perioden

Män, fp-dagar		0	<100	100–200	200–300	>300
Övriga världen n=2040	2006	92,7	4,1	2,3	0,8	0,1
	2007	79,4	12,7	4,1	2,5	1,2
	2008	77,2	15,6	4,3	2,3	0,6
	2009	79,2	16,3	3,4	0,9	0,2
EU/Norden n=656	2006	97,1	2,6	0,2	0,2	0
	2007	86,4	11,4	1,5	0,5	0,2
	2008	78,7	18,9	2,0	0,5	0
	2009	78,0	20,9	0,9	0,2	0

De män som kommer med barn och som får barn under perioden (tabell 9) tenderar att inte ta ut föräldrapenning under sitt första år i Sverige. En möjlig tolkning är att de är föräldralediga med de barn de får i Sverige, alltså senare än första året, men inte så mycket med de barn som är födda innan de kom till Sverige. I jämförelsegruppen är det vanligare att ta föräldrapenning också första året, troligen då de sprider på dagarna mer. Att så många i jämförelsegruppen tar ut föräldrapenning redan år 2006 beror sannolikt på att de använder dagar för de barn de fått innan 2006. Väldigt få män i alla grupper tar fler än 100 dagar.

Tabell 9 Föräldrapenningdagar, andel uttagna dagar kategoriserat (%), män

Föräldrar som får ytterligare barn under perioden

Män, fp-dagar		0	<100	100–200	200–300	>300
Övriga världen n=1261	2006	92,5	4,3	2,0	1,0	0,2
	2007	77,9	12,5	5,0	2,9	1,7
	2008	67,1	22,4	5,9	3,2	1,5
	2009	64,7	25,9	5,9	2,6	0,8
EU/Norden n=240	2006	97,5	1,7	0,8	0	0
	2007	80,4	17,5	1,7	0,4	0
	2008	68,3	24,6	5,4	0,8	0,8
	2009	56,7	35,4	6,3	1,3	0,4
Jämförelse, ej invandrade n=67947	2006	47,5	46,6	5,4	0,4	0,1
	2007	39,6	54,1	5,8	0,5	0
	2008	35,7	56,7	6,8	0,7	0,1
	2009	34,0	57,5	7,5	0,9	0,1

Mönstret för de män som får sitt första barn under fyraårsperioden (tabell 10) är detsamma för alla grupper. Jämförelsegruppen tenderar dock att ta ut något fler dagar och ha en mindre andel pappor som inte tar ut några dagar. Det bör påpekas att pappor ofta tar föräldrapenning senare i barnets liv och att en stor andel av de som är i gruppen utan uttag kommer att ta ut föräldrapenning innan barnet fyller 8 år. Detta faktum åskådliggörs vid en grov jämförelse med gruppen pappor som har barn innan 2006 (föregående tabell 9) där vi ser att andelen som nyttjar noll dagar genomgående är lägre.

Tabell 10 Föräldrapenningdagar, andel uttagna dagar kategoriserat (%), män

Individer som får sitt första barn under perioden

Män, fp-dagar		0	<100	100–200	200–300	>300
Övriga världen n=2447	2006	-	-	-	-	-
	2007	97,5	1,8	0,4	0,2	0
	2008	87,7	9,9	1,6	0,7	0,1
	2009	76,5	19,8	2,6	1,0	0,1
EU/Norden n=740	2006	-	-	-	-	-
	2007	96,6	3,2	0,1	0	0
	2008	84,1	12,8	2,8	0,3	0
	2009	68,6	24,5	5,9	0,9	0
Jämförelsegrupp n=144269	2006	-	-	-	-	-
	2007	92,2	7,5	0,3	0	0
	2008	69,6	24,8	5,2	0,4	0
	2009	50,9	41,6	6,8	0,6	0,1

Där uppgift saknas om uttag av föräldrapenningdagar beror detta på att inga individer finns i den specificerade gruppen.

Hur länge är föräldrar hemma?

För att få en uppfattning om hur länge föräldrar tar föräldrapenning på olika nivåer behöver föräldrapenninguttaget undersökas för mer än ett år. Det är viktigt att få kunskap både om hur stor andel av de invandrare som kommer med barn som nyttjar den svenska föräldraförsäkringen över huvudtaget, och hur många som nyttjar många dagar under flera år. Nedan följer vi de olika invandrargrupperna under deras fyra första år i Sverige. I tabell 11 undersöks andel invandrade kvinnor som *inte* använt föräldrapenning under sina fyra första år i Sverige. I tabellen kan vi utläsa att av de mammor från övriga världen som kom med barn 2006, men som inte fick barn under 2006 till 2009 så tog 59,9 procent inte ut några föräldrapenningdagar under 2006. Av dessa 59,9 procent tog 59,1 procent inte heller ut några dagar 2007. Av dem som inte tog några dagar varken 2006 eller 2007 tog 78,9 procent inte heller ut några dagar 2008. Om vi undersöker hela perioden finner vi att 24,6 procent av denna grupp mammor inte tog ut några dagar under sina fyra första år i Sverige. Detta kan utläsas i sista kolumnen i

tabellen och också räknas ut ($59,9 \cdot 59,1 \cdot 78,9 \cdot 87,9 \% = 24,6 \%$). Om vi följer det årliga uttaget för samma grupp av mammor men i stället utgår från 2007, är det 39 procent som inte tar ut några dagar alls. Av dessa 39 procent tar inte heller 78,6 procent ut några dagar år 2008.

Bland de mammor som kommer med barn från EU/Norden (och som inte får ytterligare barn under perioden) är andelarna som använder föräldrapenning ännu lägre och 40,7 procent använder ingen föräldrapenning alls under de fyra åren.

I tabell 12 visas att bland pappor som kommer med barn men som inte får barn under perioden är det ännu större andel som inte använder föräldrapenning; 58,7 procent av papporna från övriga världen, och 65,8 procent av papporna från EU/Norden använder inte en dag under sina fyra första år i Sverige.

Sammantaget kan sägas om de invandrare som kommer med barn men som inte får ytterligare barn under första perioden i Sverige, att en relativt stor andel inte tar någon föräldrapenning.

Bland de som kommer med barn och som får ytterligare barn under de fyra åren i Sverige är användandet naturligtvis högre och andelen som använder noll dagar under hela perioden lågt. För mammor från övriga världen som får ytterligare barn i Sverige är det bara 3,6 procent av alla som inte använder några dagar alls under hela perioden 2006–2009. Vi vet från tidigare studier som bygger på Försäkringskassans register att andelen mammor som inte använder föräldrapenning är något högre bland invandrade mammor medan den ligger runt 1 procent för svenskfödda mammor (Riksförsäkringsverket 2005). För mammor från EU/Norden som får sitt första barn i Sverige ligger andelen som inte använder föräldrapenning däremot högre än väntat, över 16 procent. En tidigare studie som undersökte barn födda i Sverige 1999 fann att av mammor från EU 15 var det knappt en tiondel som inte tog ut någon föräldrapenning (Riksförsäkringsverket 2005). Den här studien har ett annat urval av nyanlända invandrare, men det är ändå troligt att den ökade rörligheten i EU under senare år ligger bakom ett ökat icke-användande. Bland papporna är andelen som inte tar ut dagar i Sverige ännu högre.

Bland de invandrade mammor som får sitt första barn i Sverige är det 7,8 procent av de från övriga världen och 16,3 procent från EU/Norden som inte använder någon föräldrapenning. Det är troligt att de som inte använt föräldrapenning fått barn i slutet av perioden och än inte hunnit nyttja systemet.

Trots de möjliga felkällor som finns till statistiken bör det ändå uppmärksammas att det är en stor andel bland de nyanlända invandrarna som inte använder föräldrapenning, jämfört med vad annan statistik från Försäkringskassan för *hela* föräldragruppen visar. Möjliga skäl kan ha att göra med brist på information och en svårare ekonomisk situation, men detta är ett utforskat område i dag.

Tabell 11 Andel individer som nyttjar 0 dagar ett år samt påföljande år (%), kvinnor

Kvinnor		2006	2007	2008	2009	0 dagar alla åren	
Föräldrar som inte får barn under perioden	Övriga världen n=2132	2006	59,9	59,1	78,9	87,9	24,6
		2007		39,0	78,6	88,1	27,0
		2008			58,6	88,7	52,0
	EU/Norden n=637	2006	80,4	69,3	80,6	90,6	40,7
		2007		56,7	80,9	90,8	41,7
		2008			61,7	90,8	56,0
Föräldrar som fårytterligare barn under perioden	Övriga världen n=1320	2006	57,3	33,6	43,3	43,6	3,6
		2007		22,0	42,4	41,5	3,9
		2008			19,8	26,7	5,3
	EU/Norden n=239	2006	78,2	63,1	62,7	55,4	17,1
		2007		50,2	62,5	56	17,6
		2008			37,7	46,7	17,6
Individer som får sitt första barn under perioden	Övriga världen n=3251	2006	-	-	-	-	-
		2007		56,5	49,0	28,3	7,8
		2008			30,3	31,4	9,5
	EU/Norden n=759	2006	-	-	-	-	-
		2007		75,9	60,8	35,4	16,3
		2008			47,0	36,4	17,1

Där uppgift saknas om andel individer beror detta på att inga individer finns i den specificerade gruppen.

Tabell 12 Andel individer som nyttjar 0 dagar ett år samt påföljande år (%), män

		2006	2007	2008	2009	0 dagar alla åren	
Föräldrar som inte får barn under perioden	Övriga världen n=2040	2006	92,7	83,9	85,5	88,3	58,7
		2007		79,4	85,4	88,4	59,9
		2008			77,2	87,9	67,9
	EU/Norden n=656	2006	97,1	88,5	86,0	89,1	65,8
		2007		86,4	85,7	89,1	66,0
		2008			78,7	88,2	69,4
Föräldrar som får ytterligare barn under perioden	Övriga världen n=1261	2006	92,5	82,9	75,4	77,1	44,6
		2007		77,9	75,2	77,0	45,1
		2008			67,1	76,0	51,0
	EU/Norden n=240	2006	97,5	81,2	79,5	76,2	47,9
		2007		80,4	79,3	76,5	48,8
		2008			68,3	75,0	51,2
Individer som får sitt första barn under perioden	Övriga världen n=2447	2006	-	-	-	-	-
		2007		97,5	89,4	80,7	70,5
		2008			87,7	80,7	70,8
	EU/Norden n=740	2006	-	-	-	-	-
		2007		96,6	86,2	76,3	63,5
		2008			84,1	76,2	64,1

Där uppgift saknas om andel individer beror detta på att inga individer finns i den specificerade gruppen.

Gruppen av föräldrar som använder mycket föräldrapenning flera år i rad är lika viktig att uppmärksamma. Här definierar vi mycket föräldrapenning som mer än 200 dagar per år. Gränsen är naturligtvis subjektiv. För invandrare som kommer med barn men inte får ytterligare barn i Sverige kan en anledning till att vara föräldraledig det första året vara att barnet/n är små och yngre än en vanlig förskolestart äger rum, men detta kan inte vara ett vanligt skäl till att vara hemma mer än ett år. Det är också väldigt ovanligt att vara föräldraledig i flera år bland de som kommer med barn men inte får ytterligare barn under perioden (tabell 13). Det är något vanligare bland mammor från övriga världen jämfört med mammor från EU/Norden, men endast 3 procent av mammorna använder mer än 200 dagar i två år i sträck (exempel kvinnor från övriga världen 2007 och 2008; $34,3 \cdot 9,3 \% = 3,2 \%$).

Bland de mammor som kommer med barn och får ytterligare barn i Sverige är det av naturliga skäl vanligare att ta ut mer än 200 dagar mer än ett år i följd. Eftersom föräldrapenningen är 240 dagar till vardera föräldern per barn, men det är mycket vanligt att mamman tar stor del av pappans dagar bland alla föräldragrupper i Sverige, är det ett förväntat mönster att mamman använder fler än 200 dagar i minst två år i rad om hon har tidigare barn. Det är också vanligare bland de mammor som kommer med barn och får ytterligare barn att ta fler än 200 dagar under mer än ett år, jämfört med gruppen som får sitt första barn i Sverige. Anledningen till att inte fler tagit ut mer än 200 dagar under flera år kan bero på att man nyttjar sina föräldrapenningdagar relativt intensivt vilket inte resulterar i ett långt uttag flera år i sträck.

Bland alla grupper av män är det så pass ovanligt att ta ut många dagar att det inte går att beskriva som något sorts mönster (tabell 14).

Tabell 13 Andel individer som nyttjar >200 dagar ett år samt påföljande år (%), kvinnor

		2006	2007	2008	2009	>200 dagar alla åren	
Föräldrar som inte får barn under perioden	Övriga världen n=2132	2006	10,3	31,5	20,3	14,3	0,1
		2007		34,3	9,3	14,7	0,5
		2008			7,6	12,3	0,9
	EU/Norden n=637	2006	4,9	19,4	0	-	-
		2007		19,6	9,6	33,3	0,6
		2008			6,6	21,4	1,4
Föräldrar som får ytterligare barn under perioden	Övriga världen n=1320	2006	10,2	42,5	56,1	50,0	1,2
		2007		48,6	54,2	38,5	10,2
		2008			46,2	35,9	16,6
	EU/Norden n=239	2006	4,2	40,0	50,0	50,0	0,4
		2007		24,3	51,7	23,3	2,9
		2008			30,5	24,7	7,5
Individer som får sitt första barn under perioden	Övriga världen n=3251	2006	-	-	-	-	-
		2007		15,7	27,5	52,1	2,2
		2008			34,5	21,3	7,4
	EU/Norden n=759	2006	-	-	-	-	-
		2007		6,2	14,9	42,9	0,4
		2008			20,4	12,9	2,6

Där uppgift saknas om andel individer beror detta på att inga individer finns i den specificerade gruppen.

Tabell 14 Andel individer som nyttjar >200 dagar ett år samt påföljande år (%), män

		2006	2007	2008	2009	>200 dagar alla åren	
Föräldrar som inte får barn under perioden	Övriga världen n=2040	2006	0,9	26,3	20,0	0	0
		2007		3,8	9,1	0	0
		2008			2,9	3,3	0,1
	EU/Norden n=656	2006	0,2	0	-	-	-
		2007		0,6	0	-	-
		2008			0,5	0	0
Föräldrar som får ytterligare barn under perioden	Övriga världen n=1261	2006	1,2	40,0	33,3	0	0
		2007		4,6	15,5	11,1	0,1
		2008			4,7	15,3	0,7
	EU/Norden n=239	2006	0	-	-	-	-
		2007		0,4	100,0	0	0
		2008			1,7	25,0	0,4
Individer som får sitt första barn under perioden	Övriga världen n=2447	2006	-	-	-	-	-
		2007		0,2	0	-	-
		2008			0,8	10,5	0,1
	EU/Norden n=740	2006	-	-	-	-	-
		2007		0	-	-	-
		2008			0,3	0	0

Där uppgift saknas om andel individer beror detta på att inga individer finns i den specificerade gruppen.

Andel grunddagar av totala uttaget föräldrapenningdagar

I tabell 15 visas att andelen grunddagar av alla använda föräldrapenningdagar är mycket hög under det första året för alla invandrade grupper. Detta beror på att de första 180 dagarna föräldrapenning per barn baseras på inkomsten innan barnets födelse. Andelen dagar på grundnivå sjunker sedan med tiden i Sverige för alla invandrade grupper. Det är dock tydligt att andelen grunddagar sjunker snabbare för invandrare från EU/Norden, särskilt för den grupp som får sitt första barn i Sverige. Även fyra år efter invandring använder över 70 procent av kvinnorna från övriga världen som har kommit med barn en ersättning på grundnivå. Detta är att betrakta

som en mycket stor andel som inte kan basera sin ersättning på en sjukpenninggrundande inkomst.

Mönstret är detsamma för män i tabell 16, men andelen grunddagar är lägre för alla grupper av män. Detta stämmer väl med annan statistik från Försäkringskassan (t.ex. Försäkringskassan 2011). För både svenskfödda och invandrade föräldrar använder män mer sällan dagar på grundnivå vilket beror på att män oftare än kvinnor avstår från föräldrapenning då ersättningen är låg. Detta kan för invandrarna bero på att män snabbare kommer in på arbetsmarknaden och får en inkomst att basera sin ersättning på.

Tabell 15 Andel grunddagar av totala uttaget föräldrapenningdagar (%), kvinnor

Kvinnor		2006	2007	2008	2009
Föräldrar som inte får barn under perioden	Övriga världen	99,1	85,6	72,3	72,3
	EU/Norden	93,1	82,0	72,9	66,1
Föräldrar som får ytterligare barn under perioden	Övriga världen	98,0	87,5	80,2	72,1
	EU/Norden	91,0	80,5	70,4	54,7
	Jämförelsegrupp	12,8	11,2	9,6	8,6
Individer som får sitt första barn under perioden	Övriga världen	-	93,9	73,3	66,4
	EU/Norden	-	72,8	45,1	27,6
	Jämförelsegrupp	-	16,2	14,3	14,5

Kursiverade siffror innebär att det är färre än 100 individer i gruppen. n är baserat på de individer som nyttjade fler än 0 föräldrapenningdagar. Där uppgift saknas om andel grunddagar beror detta på att inga individer finns i den specificerade gruppen.

Tabell 16 Andel grunddagar av totala uttaget föräldrapenningdagar (%), män

Män		2006	2007	2008	2009
Föräldrar som inte får barn under perioden	Övriga världen	99,0	85,1	75,1	65,3
	EU/Norden	90,2	63,1	47,6	30,4
Föräldrar som får ytterligare barn under perioden	Övriga världen	97,6	80,9	73,3	61,1
	EU/Norden	55,2	42,3	31,5	11,5
	Jämförelsegrupp	3,3	2,8	2,5	2,4
Individer som får första barn under perioden	Övriga världen	-	78,1	54,0	33,9
	EU/Norden	-	39,3	5,4	4,0
	Jämförelsegrupp	-	4,9	2,6	3,1

Kursiverade siffror innebär att det är färre än 100 individer i gruppen. n är baserat på de individer som nyttjade fler än 0 föräldrapenningdagar. Där uppgift saknas om andel grunddagar beror detta på att inga individer finns i den specificerade gruppen.

Genomsnittlig föräldrapenningsättning per dag

Den genomsnittliga ersättningen i föräldrapenning blir som en följd av att många grundnivådagar används, låg för nyanlända invandrare, särskilt i början av perioden. I tabell 17 framgår att för mammor från övriga världen som inte får barn i Sverige är ersättningen ännu lägre per dag efter det första året i Sverige. En anledning kan vara att de använder lägstanivådagar som ersätts med 60 kronor om dagen för barn födda innan 1 juli 2006. Ersättningen sjunker även för mammor från EU/Norden, troligen av samma anledning. För kvinnor från EU/Norden ökar dock ersättningsnivån det sista året. Även för övriga nyanlända kvinnor som får barn i Sverige ligger ersättningen mycket lågt och skillnaden mot jämförelsegrupperna är tydliga. Även om kvinnor som kommer från EU/Norden har något högre ersättning än kvinnor från övriga världen ligger de i de flesta fall på en ersättning som är hälften av den som jämförelsegrupperna har. Skillnaderna minskar endast något med tiden i Sverige.

Tabell 17 Genomsnittlig ersättning per dag (kr), kvinnor

Kvinnor		2006	2007	2008	2009
Föräldrar som inte får barn under perioden	Övriga världen	180	172	162	170
	EU/Norden	201	185	196	223
Föräldrar som får ytterligare barn under perioden	Övriga världen	182	177	185	198
	EU/Norden	204	192	217	269
	Jämförelsegrupp	435	455	468	481
Individer som får sitt första barn under perioden	Övriga världen	-	192	201	222
	EU/Norden	-	249	298	375
	Jämförelsegrupp	-	484	467	477

Kursiverade siffror innebär att det är färre än 100 individer i gruppen. n är baserat på de individer som nyttjade fler än 0 föräldrapenningdagar. Där uppgift saknas om ersättning beror detta på att inga individer finns i den specificerade gruppen.

För män ligger ersättningsnivån generellt sett högre (tabell 18), något som har att göra med högre inkomster bland män men också med att män med låga eller inga inkomster oftare avstår från att använda föräldrapenning. Män från EU/Norden skiljer sig mindre från jämförelsegruppen än vad motsvarande kvinnor gör, men även männen har genomgående lägre ersättning. Män från övriga världen har högre ersättning än motsvarande kvinnor men ligger markant under män från EU/Norden och jämförelsegruppen.

Tabell 18 Genomsnittlig ersättning per dag (kr), män

Män		2006	2007	2008	2009
Föräldrar som inte får barn under perioden	Övriga världen	182	188	197	239
	EU/Norden	192	309	330	421
Föräldrar som får ytterligare barn under perioden	Övriga världen	182	186	210	256
	EU/Norden	278	402	461	540
	Jämförelsegrupp	561	598	606	626
Individer som får sitt första barn under perioden	Övriga världen	-	245	270	374
	EU/Norden	-	412	559	577
	Jämförelsegrupp	-	618	633	638

Kursiverade siffror innebär att det är färre än 100 individer i gruppen. n är baserat på de individer som nyttjade fler än 0 föräldrapenningdagar. Där uppgift saknas om ersättning beror detta på att inga individer finns i den specificerade gruppen.

Andel individer som använder endast heldagar

Föräldrapenning kan användas både med heldagar och del av dag, något som ofta används för att kombinera föräldraledighet med förvärvsarbete, eller för att sprida på föräldrapenningdagarna och få en längre föräldraledighet. Det är inte det enda sättet att förlänga föräldraledigheten men kan ge en indikation på flexibiliteten i användandet. I tabell 19 framgår att i jämförelsegrupperna för kvinnor använder runt 30 procent denna typ av flexibilitet, medan det är ovanligare bland de nyanlända invandrarna. Det är något vanligare bland mammor från EU/Norden, och blir något vanligare med tiden i Sverige.

Tabell 19 Andel individer som endast nyttjar heldagar (%), kvinnor

Kvinnor		2006	2007	2008	2009
Föräldrar som inte får barn under perioden	Övriga världen	93,3	88,2	83,2	77,6
	EU/Norden	92,0	82,2	74,6	66,7
Föräldrar som får ytterligare barn under perioden	Övriga världen	97,3	93,2	93,3	92,5
	EU/Norden	92,3	84,0	75,8	73,4
	Jämförelsegrupp	69,5	67,7	68,3	69,5
Individer som får sitt första barn under perioden	Övriga världen	-	97,0	95,5	94,4
	EU/Norden	-	95,6	90,0	88,5
	Jämförelsegrupp	-	73,8	68,2	68,7

Kursiverade siffror innebär att det är färre än 100 individer i gruppen. n är baserat på de individer som nyttjade fler än 0 föräldrapenningdagar. Där uppgift saknas om andel individer beror detta på att inga individer finns i den specificerade gruppen.

För män (tabell 20) är andelen som tar ut endast heldagar ungefär på samma nivå som för kvinnorna, men andelen varierar mer, troligen på grund av att underlaget är något skakigare med färre män som tar föräldrapenning. Det är inte lika tydligt att andelen heldagar minskar med tiden i Sverige för män. Vid en jämförelse med nyttjandet av föräldrapenning 2004 (SOU 2005, s. 132) visar denna studie lägre nivåer av heldagar för alla grupper (även jämförelsegruppen). Det är möjligt att det med tiden blivit vanligare att använda föräldrapenning för del av dag, en utveckling som i sådant fall är driven av jämförelsegruppen och det krävs djupare analys innan en sådan slutsats kan dras.

Tabell 20 Andel individer som endast nyttjar heldagar (%), män

Män		2006	2007	2008	2009
Föräldrar som inte får barn under perioden	Övriga världen	82,6	84,3	85,2	84,9
	EU/Norden	100,0	86,5	78,6	78,5
Föräldrar som får ytterligare barn under perioden	Övriga världen	85,1	88,9	87,0	83,6
	EU/Norden	66,7	83,0	80,3	72,1
	Jämförelsegrupp	79,8	78,9	78,4	78,2
Individer som får sitt första barn under perioden	Övriga världen	-	88,3	89,7	89,9
	EU/Norden	-	80,0	89,0	88,4
	Jämförelsegrupp	-	80,0	80,4	80,4

Kursiverade siffror innebär att det är färre än 100 individer i gruppen. n är baserat på de individer som nyttjade fler än 0 föräldrapenningdagar. Där uppgift saknas om andel individer beror detta på att inga individer finns i den specificerade gruppen.

Sammanfattning och reflektioner

Denna studie undersöker nyanlända invandrades föräldrapenning-uttag och gör även vissa jämförelser med hela gruppen föräldrar i Sverige. Studien visar att nyanlända kvinnor har ett intensivare uttag, dvs. fler föräldrapenningdagar samma år, än vad jämförelsegruppen av alla föräldrar i Sverige har. Särskilt kvinnor från övriga världen har oftare ett år med uttag över 300 dagar, men sällan flera år med ett högt uttag. Jämförelsegruppen har i stället flera år av uttag på en något lägre nivå och en tolkning av detta är att föräldrar i Sverige generellt sprider på sina dagar mer än vad nyanlända mammor gör. Ett annat mått som stärker denna slutsats är att de nyanlända kvinnorna mer sällan använder del av föräldrapenningdag jämfört med jämförelsegruppen av alla föräldrar i Sverige. Det är troligt att nyanlända mammor har svårare att använda flexibiliteten i föräldrapenningen, främst pga. ekonomiska begränsningar. Det är också möjligt att informationsbrist spelar en roll, då det svenska föräldraförsäkringssystemet inte i alla delar är intuitivt enkelt att optimalt nyttja utan förkunskaper.

Det intensiva användandet bidrar till att få nyanlända kvinnor använder många dagar flera år i streck. Det är ovanligt redan att använda mer än 200 dagar i mer än ett år. Den grupp som är särskilt intressant är de mammor som kommer med barn men som inte får ytterligare barn under de första fyra åren i Sverige. Bland kvinnor

från övriga världen (inte EU/Norden) är det runt 3 procent som tar mer än 200 dagar i mer än ett år, således ett mycket ovanligt mönster. Att ta många dagar i denna grupp (mammor från övriga världen som inte får ytterligare barn i Sverige) är relaterat till att ha en låg inkomst, vilket leder till slutsatsen att det är ovanligt att kombinera förvärvsarbete och föräldraledighet under den första tiden i Sverige. Det är inte heller vanligt att använda flexibiliteten i försäkringen genom att ta del av föräldrapenningdag, även om detta ökar något med tiden i Sverige.

De nyanlända männen har inte ett lika tydligt skilt mönster utan är ofta mer lika jämförelsegruppen av pappor i Sverige. Uttagen för pappor är lägre och det är svårt att göra några slutsatser mer än att det är vanligt att inte ta några dagar alls i alla grupper av nyanlända pappor. Det går inte att dra slutsatsen att dessa pappor tar färre föräldrapenningdagar då deras uttag bara mäts i fyra år och de kan använda föräldrapenning till dess att barnet fyller åtta år.

Angående ersättningen är den tydligt lägre än i jämförelsegruppen för mammor och särskilt mammor från övriga världen skiljer ut sig med mycket låga ersättningsnivåer. Ersättningsnivåerna ökar något med tiden i Sverige, men främst för mammor från EU/Norden. Detta tyder på en gradvis etablering på arbetsmarknaden och en snabbare och mer markant ökning för de som kommer från EU/Norden borde vara förväntad då de oftare kommer av arbetsrelaterade skäl. De grupper som har särskilt låg ersättning under alla fyra åren är kvinnor som kommer med barn, både de som inte får ytterligare barn och de som får barn i Sverige. Över 70 procent får en ersättning på grundnivå fyra år efter att de kommit till Sverige.

Ett genomgående mönster som framkommit i denna studie är att det bland de nyanlända invandrarna är stora andelar som tar noll dagar. Troligen spelar en ökande felkälla stor roll här, dvs. invandrare som lämnat Sverige utan att detta blivit registrerat. Det är osäkert om denna felkälla är hela förklaringen och andra möjliga förklaringar är att föräldrar använder systemen i andra länder eller att de har en situation där de inte får tillgång till någon föräldraförsäkring, vilket naturligtvis i sådant fall är en mycket problematisk situation. Det är viktigt att uppmärksamma och vidare utreda denna grupp inte minst då det är en välfärdsfråga. Oregistrerad utvandring är också en viktig fråga som påverkar svensk befolkningsstatistik i ökande grad, inte bara den del som Försäkringskassan ansvarar för.

Vidare och mer djupgående studier om nyanlända invandrades föräldrapenninguttag bör på ett mer kvalificerat sätt ta hänsyn till både antal barn och ålder på dessa. Vidare bör man kontrollera hur många föräldrapenningdagar som individer har till sitt förfogande vid varje givet tillfälle. Att följa föräldrapenninguttag per barn och inte bara per förälder borde dessutom ge mer kunskap om uttaget för de olika grupperna.

Det man skulle vilja ha svar på i denna studie är hur länge de nyanlända invandrarna är föräldralediga och därmed inte tillgängliga på arbetsmarknaden och troligen inte aktivt arbetssökande. Längden på denna föräldraledighet kan vi inte uttala oss om då föräldrapenning och föräldraledighet inte är detsamma. Vi vet dessutom mycket lite om föräldraledighetslängder för hela gruppen av föräldrar i Sverige. Det vi vet kommer från enkätstudier och det finns ingen heltäckande statistik om föräldraledighetslängder. Troligen finns det systematiska skillnader i relationen mellan föräldrapenning och föräldraledighet mellan jämförelsegruppen av föräldrar i Sverige och de nyanlända invandrarna i denna studie. Det är möjligt att spridningen av dagar för jämförelsegruppen innebär en längre föräldraledighet än vad de nyanlända mammorna har tillgång till med sitt mer intensiva uttag. Andra tolkningar är dock möjliga och djupare analyser behövs.

Referenser

- Andersson, G., Scott, K. (2007). Childbearing dynamics of couples in a universalistic welfare state: The role of labor-market status, country of origin, and gender. *Demographic Research* 17(30): 897–938. <http://www.demographic-research.org/Volumes/Vol17/30>
- Duvander, A. (2010). Immigrants' use of parental leave in Sweden, s. 203–224 i L. B. Knudsen and A. Linhardt Olsen (Red), *Our Demographic Future – a Challenge. On the Need for Demographic Analyses*. Scandinavian Population Studies, vol 14.
- Duvander, A. Eklund, S. (2006). Utrikesfödda och svenskfödda föräldrars föräldrapenninganvändande. s. 33–68 i P. de los Reyes (Red), *Om välfärdens gränser och det villkorade medborgarskapet*. SOU 2006:37. Stockholm: Fritzes.
- Försäkringskassan (2010a). Föräldrars syn på Försäkringskassans information om föräldraförsäkringen. Resultat från en enkät-

- undersökning hösten 2009. *Socialförsäkringsrapport 2010:3*. Försäkringskassan.
- Försäkringskassan (2010b). Outnyttjad föräldrapenning. En studie om föräldrapenningdagar som inte har använts. *Socialförsäkringsrapport 2010:14*. Försäkringskassan.
- Försäkringskassan (2011). Socialförsäkringen i siffror 2011. Försäkringskassan.
- Riksförsäkringsverket (2003). Mamma vet bäst. En kunskapsmätning om föräldrapenning och föräldraledighet. *RFV Analyserar 2003:19*. Riksförsäkringsverket.
- Riksförsäkringsverket (2005). *Socialförsäkringsboken 2005*. På gränsen till trygghet. Riksförsäkringsverket.
- SCB (2008). Barnafödande bland inrikes och utrikes födda. *Demografiska rapporter 2008:2*. Statistiska centralbyrån
- SOU (2005). *Reformerad föräldraförsäkring*. Betänkande av föräldraförsäkringsutredningen SOU 2005:73. Stockholm: Fritzes.

Bilaga 3

Inställningar till arbete

Underlagsrapport till AKKA-utredningen (A 2011:06) – Ökat arbetskraftsdeltagande bland nyanlända utrikes födda kvinnor och anhöriginvandrare

Av Åsa Olli Segendorf 2012-02-02

Sammanfattning

Det kan finnas många förklaringar till utrikes föddas lägre sysselsättning och högre arbetslöshet. I föreliggande underlag till AKKA-utredningen (A 2011:06) – ”Ökat arbetskraftsdeltagande bland nyanlända utrikes födda kvinnor och anhöriginvandrare” undersöks en aspekt: inställning till arbete bland utrikes födda kvinnor och män. Inställningen till arbete bland dessa kvinnor jämförs med andra grupper för att se om bristande vilja att ta ett arbete kan vara en av orsakerna till den högre arbetslösheten bland utrikes födda kvinnor. Alla som ingår i dataurvalet ingår också i arbetskraften. Slutsatser går därför bara att dra för de som deltar i arbetskraften. Entydigt och sammantaget visar de redovisade resultaten att utrikes födda kvinnor (och män) som deltar i arbetskraften har samma inställning, eller för arbetsmarknadsutfallet potentiellt gynnsammare inställning, till arbete respektive arbetslöshet än vad inrikes födda har. Dessutom är sökaktiviteten minst lika hög bland utrikes födda kvinnor (och män) som bland infödda. En möjlig hypotes om att utrikes födda kvinnor (och män) som ingår i arbetskraften inte vill ha arbete eller, som en följd av en negativ inställning, inte heller söker arbete kan därmed förkastas. Slutsatsen blir att en negativ inställning inte förklarar utrikes föddas lägre sysselsättning och högre arbetslöshet.

1. Inledning

I Sverige, liksom i många andra länder, är sysselsättningen bland utrikes födda lägre än bland inrikes födda. Sysselsättningsgraden varierar också mellan olika grupper av invandrare – flyktingar och deras anhöriga är t.ex. arbetslösa i högre grad än andra utrikes födda. Genomgående är också den genomsnittliga sysselsättningsgraden lägre för kvinnor än vad den är för män.

Att stärka utrikes föddas ställning på arbetsmarknaden är av avgörande betydelse för den enskildes livssituation. Det är också en viktig samhällsekonomisk fråga. Utrikes föddas etablering på arbetsmarknaden är ett område som befinner sig i den politiska hetluften i dagens Sverige och det är också ett område som omgärdas av värderingar, känslor och förutfattade meningar. Det av därför av särskild vikt att söka lösningar på integrationsproblem utifrån en så solid bas av kunskap som är möjligt.

Detta projekt syftar till att för utredningens räkning undersöka inställning till arbete bland utrikes födda kvinnor samt kvinnornas anhörigas och vänners inställning till att de ska arbeta. För att kunna relatera resultaten till olika referenspunkter så redovisas resultaten för andra grupper som utrikes födda män respektive inrikes födda kvinnor och män. Resultaten kontrolleras också för vad olika bakgrundsfaktorer som till exempel ålder, utbildning, familjesituation, barn och vistelsetid i landet betyder. I avsnitt 2 ges en översiktlig bakgrund av hur arbetsmarknadssituationen för utrikes födda ser ut samt vad som kan ha orsakat situationen. I avsnitt 3 redovisas inställning till arbete och strategier för att söka arbete för män och kvinnor från olika delar av världen. I avsnitt 4 sammanfattas och kommenteras resultaten avslutningsvis.

2. Stora skillnader i sysselsättning och arbetslöshet mellan utrikes födda kvinnor och andra grupper i Sverige

Sysselsättningen för utrikes födda är lägre än för inrikes födda. Sysselsättningsgraden var 64,2 respektive 69 procent för inrikes födda kvinnor respektive män jämfört med 50,5 och 60,3 procent för utrikes födda kvinnor respektive män.¹ Sysselsättningsgraden

---

¹ Sysselsättnings- och arbetslöshetssiffrorna i detta avsnitt beskriver genomsnitt för dem mellan 15 och 74 år under 2010, AKU SCB.

var alltså nästan 20 procentenheter lägre för utrikes födda kvinnor jämfört med inrikes födda män. Arbetslösheten var också högre bland utrikes än bland inrikes födda. Utfallet skiljer sig åt mellan olika grupper av utrikes födda, till exempel är personer som kommit som flyktingar födda utanför Europa och deras anhöriga i högre grad arbetslösa än andra. Utrikes föddas sysselsättning och arbetslöshet varierar också i högre grad med konjunkturförändringar än motsvarande för inrikes födda.

Både efterfrågan på arbetskraft och utbudet påverkar arbetsmarknadssituationen. Sådana faktorer som utbildningsnivån, den tid man bott i Sverige och varifrån man kommer spelar stor roll. Bland annat ökar sysselsättningsgraden med vistelsetiden. De som har tvingats lämna sina hemländer som flyktingar har det ofta svårare på arbetsmarknaden än andra. Det finns många skäl till det. Ett skäl är att sannolikt att dessa personer ofta måste lämna sina hemländer snabbt utan att ha möjlighet att välja det land som bäst passar deras kunskap och erfarenheter.

3. Är en förklaring till skillnaderna i sysselsättning olika inställningar till arbete?

Individens inställning till arbete, hur man värderar vikten av att ha ett förvärsarbete, kan påverka möjligheterna att få ett arbete genom dennes sökaktivitet. Om det finns skillnader i motivation för arbete, och/eller större acceptans för arbetslöshet, så kan det vara en förklaring till den högre arbetslösheten bland utrikes födda. Frågan är svår att mäta empiriskt och därför finns det mycket få studier som har studerat detta. En annan fråga är om det finns skillnader i sökaktiviteten mellan utrikes och inrikes födda vad gäller hur intensivt man söker eller vilka sökanaler man använder sig av och/eller har tillgång till som sannolikt samvarierar med inställningen till arbete. En delförklaring till den högre arbetslösheten för utrikes födda kan vara att de har begränsad information om hur arbetsmarknaden fungerar och vilka de mest lönsamma sökstrategierna är. Detta skulle i så fall visa sig i ett annorlunda sökmönster för utrikes födda kvinnor jämfört med andra grupper. Även detta är svårt att mäta empiriskt varför det finns få studier även för det ämnet.

I denna underlagsrapport används intervjudata för att beskriva och analysera utrikes födda kvinnors och mäns inställning till arbete och strategier för att söka arbete. Resultaten som redovisas

bygger på individernas egen bedömning och av sin inställning till arbete. Den unika databasen som används för att undersöka inställningar till arbete har sammanställts inom ramen för ett nordiskt projekt om arbetslöshetsersättning och sökbeteende (Dagpengeprojektet). Den innehåller information om personer som var arbetslösa eller nyligen fick ett arbete under våren 1998. Data har samlats in genom telefonintervjuer av två olika urval av personer. Det ena urvalet består av personer som var registrerade som arbetslösa på en arbetsförmedling (*stockurvalet*) vecka 20 år 1998 och det andra består av personer som lämnade arbetslösheten (*flödesurvalet*) veckorna 14–18 år 1998. Stockurvalet täcker personer i åldrarna 20–65 medan flödesurvalet är begränsat till personerna i åldrarna 25–60. Flödesurvalet har samlats in från personer som lämnar arbetslöshet för att kunna undersöka om skillnader i sökbeteende har påverkat sannolikheten att lämna arbetslösheten. Genom att begränsa urvalet till personer som är äldre än 25 år minskar andelen personer som lämnar arbetslöshet för studier.

Sammanlagt intervjuades 723 personer från stockurvalet och 1333 från flödesurvalet. Urvalen består av personer som var registrerade på en arbetsförmedling under våren 1998, och dessa har sedan intervjuats. Data består av två urval; ett urval som är arbetslösa vid urvalstidpunkten och ett urval som har fått ett arbete vid urvalstidpunkten. Det första urvalet består av personer som är eller nyligen har varit arbetslösa medan det sistnämnda urvalet består av personer som fått arbete eller lämnat arbetskraften. I det sistnämnda urvalet har det dragits ett överurval av personer födda i utomeuropeiska länder. Fördelen med överrepresentationen är att det går att undersöka om det finns signifikanta skillnader (säkerheten i bedömningarna ökar med antalet observationer) i sökbeteende mellan personer som är födda i Sverige och personer som är födda utomlands. Till intervjupersonerna har bakgrundsdata kopplats från Statistiska centralbyrån.²

Begränsningar

Det finns fyra viktiga begränsningar att hålla i minnet när man tolkar dessa data. *Den första* är att studien bygger på ett begränsat urval och att bortfallet är relativt stort. Detta gör att osäkerheten i skattningarna ökar. *Den andra* är att de båda urvalen har dragits

---

² Mer information om databasen och en extensiv bortfallsanalys finns i Olli Segendorf (2005).

från personer som antingen är arbetslösa eller har lämnat arbetslösheten – de är alltså samtliga aktivt deltagande i arbetskraften. Det kan inte uteslutas att det finns grupper bland de utrikes födda som gett upp i sitt arbetssökande och som har en annan inställning till arbete och ett annat sökbeteende. *Den tredje* faktorn är att länderindelningen är grov, och grupperna som redovisas här är mycket heterogena. Utfallen visar ett genomsnitt över det spann av olika vistelsetider, utbildningar, åldrar, yrkeserfarenheter, ursprungsländer, invandringsskäl etc. som kan finnas inom den redovisade gruppen. Det kan därför finnas olika trender inom gruppen, där till exempel vissa ursprungsregioner eller utbildnings- eller yrkesgrupper uppvisar en viss utveckling medan utvecklingen för andra har varit en annan. *Slutligen* är datamaterialet som redovisas här drygt tio år gammalt. Det skulle vara intressant att göra samma undersökning i dag för att se om resultaten står sig. Om man tror att de utrikes födda skiljer sig i avgörande avseenden, t.ex. att det är svagare grupper som finns i landet nu och som kan antas ha annan inställning till arbete, så kan det spela roll för resultaten. Dock har grupperna som är födda utanför Europa under de senaste decennierna dominerats av flyktinginvandring så det finns inga uppenbara skäl till att det skulle finnas skillnader i inställningen till arbete. Som det senare ska visa sig i analysen så är heller inte utbildningsbakgrund avgörande för inställningen till arbete.

Tabellerna 1 till 3 innehåller deskriptiv statistik för vissa individkaraktäristika i de båda urvalen. Av tabell 1 framgår det att det drygt 20 procent av stockurvalet är födda utanför Sverige, och drygt 50 procent av flödesurvalet är född utanför Sverige. Det är en relativt jämn fördelning av kvinnor och män i de båda urvalen.

Tabell 1 Fördelning efter födelseland och kön, procent

	STOCK				FLÖDE			
	Kvinnor		Män		Kvinnor		Män	
	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent
Sverige	270	37	299	41,4	303	23	305	23
Övriga Europa (inkl. övriga Norden)	41	6	30	4	40	3	38	3
Utanför Europa	34	5	49	7	337	25	310	23
Summa	345	48	378	52	680	51	653	49

Tabell 2 visar individkaraktäristika för stockurvalet. Där framgår att det är fler utrikes födda som är gifta, är lågutbildade (har högst grundskola) respektive högutbildade (har högskole- eller forskningsutbildning), är i åldern 31 till 50 och som bor i storstäder än inrikes födda. Fler inrikes än utrikes födda har försörjningsansvar för barn under 18 år.

Tabell 2 Medelvärden i stockurvalet för vissa variabler efter födelseregion och kön, procent

	STOCK						
	Sverige	Kvinnor			Sverige	Män	
		Övriga Europa	Utom Europa	Övriga Europa		Utom Europa	
Gifta och sammanboende	60	78	59	49	67	59	
Grundskola	25	32	38	33	30	37	
Gymnasium	62	54	47	59	53	51	
Högskola	13	15	15	8	17	12	
Ålder under 30	40	24	32	38	20	27	
Ålder 31–50	43	56	65	37	60	71	
Ålder över 50	17	20	3	24	20	2	
Bor i storstadslän	39	54	71	35	43	61	
Försörjningsansvar för barn under 18	60	49	35	67	45	35	
Antal barn, medel	2,0	2,1	2,0	1,9	2,1	2,2	
Andel som har barn under 8 år	58	71	42	60	50	57	

För flödesurvalet är bilden något annorlunda. Tabell 3 visar att en lägre andel födda utanför Europa är gifta, har gymnasium som högsta utbildning och är över 50 år än inrikes födda och personer födda i övriga Europa. Fler personer födda utanför Europa är lågutbildade (har högst grundskola) respektive högutbildade (har högskole- eller forskningsutbildning), bor i storstadslän, har försörjningsansvar för barn under 18 år och har barn under åtta år jämfört med inrikes födda och personer födda i övriga Europa.

Tabell 3 Medelvärden i flödesurvalet för vissa variabler efter födelseregion och kön, procent

	FLÖDE					
	Kvinnor			Män		
	Sverige	Övriga Europa	Utom Europa	Sverige	Övriga Europa	Utom Europa
Gifta och sammanboende	54	60	39	52	58	37
Grundskola	30	13	40	24	32	43
Gymnasium	57	68	38	62	45	37
Högskola	13	20	22	14	24	20
Ålder under 30	24	23	24	26	13	27
Ålder 31–50	56	63	71	59	74	65
Ålder över 50	19	15	6	16	13	7
Bor i storstadslän	40	58	65	41	37	72
Försörjningsansvar för barn under 18	55	50	69	48	48	71
Antal barn, medel	1,9	2,0	2,1	2,0	1,8	2,0
Andel som har barn under 8 år	57	71	70	65	50	67

3.1. Inställning till arbete

I tabell 4 och 5 visar stock- respektive flödesurvalet och de olika grupperna av inrikes och utrikes föddas inställning till arbete. Det framgår tydligt i båda urvalen att personer som är födda utomlands anser att det är mycket viktigt att ha ett arbete, detsamma gäller för både kvinnor och män. Oavsett hur frågan ställs är det antingen lika eller en avsevärt större andel utrikes än inrikes födda som anser att det är viktigt att ha ett arbete (helt enig). I stockurvalet anser fler utrikes födda kvinnor än utrikes födda män att det är viktigt att ha ett arbete, men för de övriga frågorna anser utrikes födda män

att det är viktigare med arbete. I flödesurvalet, där personer födda utanför Europa är överrepresenterade, anser genomgående kvinnor födda utanför Europa i högre grad att det är viktigt att ha ett arbete än både utrikes födda män och inrikes födda kvinnor och män. Exempelvis anger 91 procent av kvinnorna födda utanför Europa att de är helt eniga i påståendet att det är mycket viktigt att ha ett arbete.

Utrikes födda tycks även ha ett större socialt tryck på sig (från anhöriga och vänner) att skaffa arbete än vad inrikes födda har. I flödesurvalet anser 64 procent av kvinnorna som är födda utanför Europa att det är viktigt för anhöriga och vänner att de har ett arbete. Det kan jämföras med 44 procent för kvinnor som är födda i Sverige, och med 58 procent för män födda utanför Europa. Sammantaget tyder resultaten på att de utrikes födda har såväl större eget som socialt tryck på sig att skaffa ett arbete än inrikes födda.

Tabell 4 Inställning till arbete i stockurvalet fördelat över födelseland, andelar i procent

	STOCK					
	Sverige	Kvinnor		Sverige	Män	
Europa		Övriga Världen	Europa		Övriga Världen	
<i>Här följer några synpunkter på lönearbete och jag undrar om du är helt enig, delvis enig eller oenig vad gäller följande påståenden</i>						
<i>Det är mycket viktig att ha ett arbete</i>						
Helt enig	78	85	91	83	83	90
Delvis enig	15	12	3	11	7	2
Varken enig eller oenig	3	0	0	2	3	2
Oenig	3	0	0	3	3	2
Vet ej/vill ej svara	0	2	6	0	3	4
<i>Även om jag vann en stor summa pengar skulle jag fortsätta arbeta.</i>						
Helt enig	67	66	68	65	69	73
Delvis enig	20	22	12	21	14	10
Varken enig eller oenig	3	0	0	4	0	4
Oenig	9	10	12	9	10	8
Vet ej/vill ej svara	2	2	9	1	7	4
<i>Något av det som betyder mest i mitt liv är arbetet.</i>						
Helt enig	33	44	44	36	52	65
Delvis enig	39	39	41	40	24	25
Varken enig eller oenig	10	5	0	7	7	6
Oenig	17	10	3	15	14	2
Vet ej/vill ej svara	0	2	12	1	3	2
<i>Det är mycket viktigt för mina anhöriga och vänner att jag har ett arbete?</i>						
Helt enig	29	32	38	32	59	69
Delvis enig	28	27	26	32	17	8
Varken enig eller oenig	9	12	6	8	7	6
Oenig	29	20	12	21	7	8
Vet ej/vill ej svara	6	10	18	7	10	8
<i>Antal personer</i>	<i>269</i>	<i>41</i>	<i>34</i>	<i>297</i>	<i>29</i>	<i>48</i>

Tabell 5 Inställning till arbete i flödesurvalet fördelat över födelseland, andelar i procent

	FLÖDE					
	Sverige	Kvinnor Europa	Övriga Världen	Sverige	Män Europa	Övriga Världen
<i>Här följer några synpunkter på lönearbete och jag undrar om du är helt enig, delvis enig eller oenig vad gäller följande påståenden</i>						
<i>Det är mycket viktig att ha ett arbete</i>						
Helt enig	84	93	91	83	83	90
Delvis enig	13	4	6	13	14	6
Varken enig eller oenig	1	0	1	1	0	1
Oenig	1	4	1	2	4	0
Vet ej/vill ej svara	1	0	0	1	0	2
<i>Även om jag vann en stor summa pengar skulle jag fortsätta arbeta.</i>						
Helt enig	60	75	81	60	59	76
Delvis enig	22	14	10	23	17	14
Varken enig eller oenig	3	7	3	4	10	3
Oenig	12	4	3	11	14	4
Vet ej/vill ej svara	3	0	3	2	0	3
<i>Något av det som betyder mest i mitt liv är arbetet.</i>						
Helt enig	28	46	63	33	34	58
Delvis enig	53	36	24	49	38	33
Varken enig eller oenig	6	7	4	3	14	4
Oenig	12	11	6	14	14	3
Vet ej/vill ej svara	1	0	3	2	0	2
<i>Det är mycket viktigt för mina anhöriga och vänner att jag har ett arbete?</i>						
Helt enig	44	50	64	39	48	58
Delvis enig	27	25	19	32	24	21
Varken enig eller oenig	7	7	5	6	10	9
Oenig	16	11	6	13	10	6
Vet ej/vill ej svara	6	7	5	11	7	7
<i>Antal personer</i>	<i>232</i>	<i>28</i>	<i>188</i>	<i>237</i>	<i>29</i>	<i>156</i>

Skattning av inställning till arbete

Denna bild bekräftas i en skattning av inställning till arbete som också tar hänsyn till olika bakgrundsfaktorer som varifrån i världen personen kommer, vilken utbildning personen har, deras familjesituation, deras inkomst³ och hur länge de har bott i landet om de har invandrat. Tabell 6 redovisar resultat från en logitestimation av inställning till arbete där den beroende variabeln antar värdet ett om en person är helt enig till påståendet att ”det är mycket viktigt att ha ett arbete” och noll annars. De variabler som antas kunna påverka inställningen till arbete har inkluderats i skattning och de redovisas också i tabellen.⁴ När man tittar på effekterna av en variabel hos en individ så har man konstanthållt för effekterna av de andra bidragande faktorerna i skattningen. Till exempel, om man tittar på koefficienten för född utom Europa, så visar den att sannolikheten att han eller hon som har den egenskapen (dvs. är född utanför Europa), givet att alla andra variabler i skattningen konstanthålls, är positiv. Skattningen ger som resultat att födda utanför Europa är positivare inställda till arbete än de födda i Sverige och gifta eller sammanboende är positivare inställda till arbete än ogifta. De som har barn under åtta år är mindre positivt inställda till arbete än de som har äldre barn eller inte har barn. Noterbart är att det inte finns någon signifikant effekt av kön, det finns här ingen skillnad i inställning till arbete mellan kvinnor och män.

---

³ Inkomstbegreppet gäller sammanräknad förvärvsinkomst år 1996. Låg inkomst är här mellan 1 och upp till 100 000 kronor per år, medelhög inkomst är mellan 100 000 och 400 000 kronor per år, och hög inkomst däröver.

⁴ Sambandet kan beskrivas som $\text{prob}(Y=\text{helt enig till att det är mycket viktigt att ha ett arbete})=f(X)$, där X beskriver de förklarande variabler som är inkluderade i regressionen. Mer information om modellen finns i Olli Segendorf (2005).

Inställningen till arbete i olika delgrupper som bland annat de som har fått arbete, är arbetslösa respektive är i olika arbetsmarknadspolitiska program är inte inkluderade i skattningen. Inte heller är sökstrategier eller sökintensitet inkluderade som förklarande variabler. Orsaken är att inställningen till arbete kan påverka sannolikheten att ha ett arbete – det kausala sambandet kan antas gå från en positiv inställning till arbete till att söka intensivt till att också få ett arbete.

A priore fanns förväntningen att personer födda utanför Europa, som också har barn, skulle ha en mindre positiv inställning till arbete. Därför har ett antal interaktionsvariabler testats i modellen. Dessa är: att vara kvinna och ha barn under åtta år samt att vara utomeuropeiskt född och ha barn. Ingen av dessa var dock signifikant.

Tabell 6 Logit-estimation av inställning till arbete i flödesurvalet, redovisade som koefficienter

	Flödesurvalet
Född i Europa	0.49 (0.46)
Född utanför Europa	0.77 (0.27)***
Kvinna	0.12 (0.20)
Ålder	-0.17 (0.11)
Ålder kvadrerad	0.00 (0.00)
Gift eller sammanboende	0.42 (0.22)**
Har barn under åtta år	-1.09 (0.40)***
Har högst grundskoleutbildning	0.10 (0.33)
Har högst gymnasieutbildning	-0.13 (0.28)
Har låg inkomst	-0.10 (0.40)
Har medelhög inkomst	0.41 (0.40)
Invandrade före 1980	-0.04 (0.45)
Konstant	5.17 (2.30)**
Log likelihood	-324.9
Pseudo R2	0.003
Antal observationer	870

Anm. Standardfel inom parentes. * = signifikant på 10 %-nivå, ** = signifikant på 5 %-nivå, *** = signifikant på 1 %-nivå. Utelämnade kategorier är: Född i Sverige, man, ogift, icke sammanboende eller änka/ling, har barn över åtta år eller inga barn, har högst universitetsutbildning, har hög inkomst, invandrat efter 1980.

Uppfattning om arbetslöshetsituationen

Uppfattningen om situationen som arbetslös kan också ge en signal om vilka krav en person ställer på ett arbete. Personer som anser att arbetslöshet påverkar hälsa eller medför att de förlorar kontakt med kolleger har sannolikt lägre reservationskrav än personer som trivs med att vara utan ett arbete. Frekvenserna som presenteras i tabell 7 och 8 ger en bild av individernas inställning till arbetslöshet. Det framgår att grupperna skiljer sig åt främst i två avseenden; på bedömningen av hur deras hälsa påverkas av arbetslösheten och friheten att slippa arbeta (varav den senare främst för stockurvalet). Av dem som är födda utanför Europa i stockurvalet upplevde till exempel 24 procent av kvinnorna och 33 procent av männen hälsoproblem under arbetslösheten. Det kan jämföras med 7 respektive 8 procent för de inrikes födda kvinnor och män. I flödesurvalet var motsvarande siffror 41 procent för både kvinnor och män födda utan-

för Europa, medan den var 11 respektive 5 procent för inrikes födda kvinnor respektive männen. Den enda variabeln som inte entydigt ger bilden att arbetslöshet påverkar livssituationen negativt är svaren på frågan om risken att förlora kontakt med familj och vänner.

Det finns således inget som tyder på att kvinnor och män som är födda utomlands skulle värdera arbete och arbetslöshet annorlunda än de som är födda i Sverige. Lägre motivation för arbete eller större acceptans av arbetslöshet kan således inte förklara varför arbetslösheten bland kvinnor med utländsk bakgrund är högre än arbetslösheten för personer som är födda i Sverige eller män födda utomlands.

Tabell 7 Uppfattning om arbetslöshetens fördelar och nackdelar i stockurvalet fördelat efter födelse-land, andelar i procent

	STOCK					
	Sverige	Kvinnor		Sverige	Män	
Europa		Övriga Världen	Europa		Övriga Världen	
<i>I vilken grad upplevde du några av dessa nackdelar med att gå arbetslös?</i>						
<i>Förlora kontakten med familj och vänner?</i>						
I hög grad	41	27	18	36	43	58
I någon grad	23	27	32	22	20	17
I liten grad	10	10	18	18	7	10
Inte alls	23	22	18	23	20	6
Vet ej/vill ej svara	3	15	15	1	10	8
<i>Få dålig hälsa.</i>						
I hög grad	7	20	24	8	13	33
I någon grad	16	10	26	12	20	27
I liten grad	12	15	12	16	13	13
Inte alls	63	44	32	63	50	23
Vet ej/vill ej svara	2	12	6	1	3	4
<i>Minskad köpkraft</i>						
I hög grad	48	54	59	59	50	77
I någon grad	25	20	18	23	23	8
I liten grad	10	5	3	8	7	6
Inte alls	16	15	12	8	13	8
Vet ej/vill ej svara	1	7	9	1	7	0
<i>I vilken grad upplevde du några av dessa fördelar med att gå arbetslös</i>						
<i>Friheten att slippa arbeta</i>						
I hög grad	12	2	6	8	3	2
I någon grad	19	22	3	18	10	10
I liten grad	16	15	21	19	7	17
Inte alls	50	49	62	52	77	71
Vet ej/vill ej svara	3	12	9	3	3	0
<i>Mer tid med familj och vänner</i>						
I hög grad	26	15	12	21	7	10
I någon grad	26	29	26	26	20	19
I liten grad	15	20	26	19	20	13
Inte alls	29	27	29	33	50	58
Vet ej/vill ej svara	3	10	6	1	3	0
<i>Antal personer</i>	269	41	34	297	30	48

Tabell 8 Uppfattning om arbetslöshetens fördelar och nackdelar i flödesurvalet fördelat efter födelseland, andelar i procent

	FLÖDE					
	Sverige	Kvinnor Europa	Övriga Världen	Sverige	Män Europa	Övriga Världen
<i>I vilken grad upplevde du några av dessa nackdelar med att gå arbetslös?</i>						
<i>Förlora kontakten med familj och vänner?</i>						
I hög grad	41	32	42	35	21	40
I någon grad	21	14	12	22	24	19
I liten grad	14	18	14	17	24	12
Inte alls	20	25	25	22	28	19
Vet ej/vill ej svara	4	11	8	5	3	10
<i>Få dålig hälsa.</i>						
I hög grad	11	7	41	5	14	41
I någon grad	13	21	22	16	21	22
I liten grad	11	25	8	16	7	9
Inte alls	62	43	23	59	55	22
Vet ej/vill ej svara	3	4	6	5	3	6
<i>Minskad köpkraft</i>						
I hög grad	54	64	58	44	55	60
I någon grad	25	11	21	29	17	21
I liten grad	8	4	7	8	10	9
Inte alls	9	18	7	15	14	6
Vet ej/vill ej svara	4	4	6	4	3	5
<i>I vilken grad upplevde du några av dessa fördelar med att gå arbetslös</i>						
<i>Friheten att slippa arbeta</i>						
I hög grad	8	7	6	10	10	8
I någon grad	14	7	9	18	17	8
I liten grad	19	29	19	19	10	13
Inte alls	55	54	61	50	59	65
Vet ej/vill ej svara	4	4	6	3	3	7
<i>Mer tid med familj och vänner</i>						
I hög grad	32	18	20	34	24	22
I någon grad	30	21	18	27	34	26
I liten grad	16	14	18	14	7	19
Inte alls	18	43	37	21	31	26
Vet ej/vill ej svara	4	4	7	4	3	7
<i>Antal personer</i>	<i>237</i>	<i>28</i>	<i>189</i>	<i>232</i>	<i>29</i>	<i>156</i>

3.2. Sökstrategier och sökaktivitet

Möjligheterna att finna ett arbete påverkas också av hur aktivt en person söker samt vilka kanaler som utnyttjas för att finna arbete. Det vill säga, skillnader i sökaktivitet och sökstrategi kan vara en möjlig förklaring till skillnader i arbetslöshet. Avsnittet som följer bygger enbart på flödesurvalet.

En individ kan använda både formella och informella kanaler för att hitta ett arbete. I tabell 9 presenteras information om några sådana kanaler för de olika grupperna. Frekvenserna förstärker uppfattningen att de som är födda utomlands söker arbete via samma kanaler som de som är födda i landet och att de snarast är mer aktiva. Det framgår till exempel att utrikes födda kvinnor och män tar direkt kontakt med potentiella arbetsgivare och frågar vänner och bekanta om arbete i lika eller större omfattning än inrikes födda. Notera t.ex. att 60 respektive 64 procent av de utomeuropeiskt födda kvinnorna respektive männen anger att de har tagit kontakt direkt med arbetsgivare och att 51 respektive 61 procent anger att de har talat med vänner och bekanta om möjligheten att få ett arbete. Motsvarande siffror för inrikes födda är 56 och 55 respektive 51 och 44 procent. Personer som är födda utomlands är även lika eller mer aktiva i kontakterna med de offentliga arbetsförmedlingarna, 78 respektive 86 procent av de utomeuropeiskt födda kvinnorna respektive männen har tagit kontakt med arbetsförmedlingen jämfört med 78 respektive 66 procent för de inrikes födda.

Svaren visar tydligt att personer som är födda utomlands utnyttjar alla tillgängliga kanaler för att hitta ett arbete och att de gör det i minst lika hög utsträckning som de som är födda i landet. Låg sökaktivitet tycks således inte förklara varför arbetslösheten är högre för kvinnor eller män som är födda utomlands än för personer födda i Sverige.

Tabell 9 Sökstrategier i flödesurvalet fördelar över födelseland, andelar i procent

Sökstrategier	FLÖDE					
	Sverige	Kvinnor Europa	Övriga Världen	Sverige	Män Europa	Övriga Världen
<i>Har du tagit kontakt med arbetsförmedlingen?</i>						
Ja	78	75	78	66	79	86
Nej	17	25	19	29	19	14
Vill ej svara	5	0	3	5	2	0
<i>Har du tagit direkt kontakt med någon arbetsgivare?</i>						
Ja	56	64	60	55	55	64
Nej	40	36	37	42	41	35
Vill ej svara	5	0	4	4	3	1
<i>Har du tagit kontakt med något personaluthyrningsföretag för att få arbete?</i>						
Ja	6	14	10	5	3	12
Nej	89	86	86	91	93	88
Vill ej svara	5	0	4	4	3	1
<i>Har du frågat t.ex. familj, vänner och bekanta eller tidigare arbetskamrater om de kunde hjälpa dig att få ett arbete?</i>						
Ja	51	68	51	44	34	61
Nej	44	32	47	52	62	38
Vill ej svara	5	0	3	4	3	1
<i>Antal personer</i>	<i>232</i>	<i>28</i>	<i>189</i>	<i>238</i>	<i>29</i>	<i>156</i>

De frekvenser som presenteras i tabell 10 tyder inte heller på att personer som är födda utomlands söker arbete på andra sätt, eller mindre intensivt, än personer som är födda i Sverige. Det framgår till exempel att utrikes födda söker efter arbete i tidningar, via text-tv och internet i lika stor utsträckning som inrikes födda. Det framgår också att 69 procent av kvinnor födda utanför Europa, men endast 48

procent av inrikes födda kvinnor har svarat på annonser om arbete som de har läst om i en tidning. Dessutom anger 56 respektive 53 procent av de utomeuropeiskt födda kvinnorna och männen att de har svarat på fler än fem annonser. Motsvarande andel för inrikes födda kvinnor respektive män är 47 respektive 40 procent. Dessa siffror visar att sökaktiviteten bland personer som är födda utomlands är mycket hög, både för kvinnor och män. Passivitet kan således inte förklara skillnaderna i arbetslöshet mellan grupperna.

Tabell 10 Graden av sökintensitet för personer i flödesurvalet fördelat över födelseland, andelar i procent

Graden av sökintensitet	FLÖDE					
	Sverige	Kvinnor Europa	Övriga Världen	Sverige	Män Europa	Övriga Världen
Svarat på platsannonser	48	67	69	45	59	65
Antal platsannonser i tidningar, tidskrifter, på text- tv eller Internet, eller hörde på radio eller TV som respondenten har svarat på, givet att han eller hon har läst och svarat på annonser:						
1–2	32	19	25	42	15	18
3–4	21	31	19	17	15	28
5–10	33	38	35	20	62	25
11–	14	13	21	20	8	28
Antal personer	76	16	85	69	13	71
Antal gånger respondenten varit i kontakt med arbets- förmedlingen, givet att han eller hon har varit i kontakt med arbetsförmedlingen:						
1–2	59	43	47	65	67	43
3–4	26	38	36	26	25	42
5–10	13	14	8	7	8	10
11–	2	5	9	2	0	5
Antal personer	175	21	140	152	24	130
Antal timmar under de aktuella veckorna respondenten ägnat åt att söka arbete, givet att han eller hon har sökt arbete:						
1–4	39	13	18	41	24	24
5–8	21	17	14	16	24	19
9–12	11	0	18	12	14	11
13–	30	71	50	31	38	46
Antal personer	145	24	105	138	21	93

4. Sammanfattande analys

Det kan finnas många förklaringar till utrikes föddas lägre sysselsättning och högre arbetslöshet än motsvarande för inrikes föddas. Några faktorer är centralare än andra. Till exempel finns det en större osäkerhet kring de invandrades humankapital än vad det är för inrikes födda. Själva bytet av nationell arbetsmarknad innebär i de flesta fall att investeringar i humankapital som gjorts i ursprungslandet förlorar i värde i det nya landet. Värdeminskningen kan avse den formella utbildningen, yrkeskunskaperna och den allmänna känndomen om förhållandena på arbetsmarknaden. Förlusten av humankapital är delvis av tillfällig karaktär och innebär att personer som nyligen anlänt till Sverige i de flesta fall har lägre produktivitet under de första åren på svensk arbetsmarknad jämfört med dem som är födda i Sverige, men att produktiviteten sedan successivt ökar givet att de etablerar sig i landet. En annan förklaring handlar om olika former av diskriminering och regelverk som gynnar dem som redan är etablerade på arbetsmarknaden och försvårar för utrikes födda att ta sig in på arbetsmarknaden. Slutligen har nyanlända invandrare sannolikt en hög andel arbetslösa i sina nätverk, något som är ineffektivt ur arbetsmarknadssynpunkt.

En förklaring som dock *inte* är giltig är att utrikes födda, som ingår i arbetskraften, inte vill ha arbete och att de därmed inte heller söker arbete. Utrikes födda som är i arbetskraften har samma inställning eller för arbetsmarknadsutfallet potentiellt gynnsammare inställning till arbete respektive arbetslöshet jämfört med vad inrikes födda har. Dessutom är sökaktiviteten minst lika hög bland utrikes födda kvinnor och män som bland infödda. Skillnader i motivation för arbete, eller större acceptans för arbetslöshet, är därmed inte en trovärdig förklaring till den högre arbetslösheten bland utrikes födda kvinnor och män.

Referenser

- Arai, M., H. Regnér, och L. Schröder (2000), "Är arbetsmarknaden öppen för alla" Bilaga 6 till Långtidsutredningen 1999/2000, SOU 2000:7.
- Olli Segendorf, Å. (2005), *Job search strategies and wage effects for immigrants*, Avhandlingsserien 65, SOFI, Stockholms universitet, Stockholm.
- Olli Segendorf, Å och T. Teljosuo (2011), *Sysselsättning för invandrare – en ESO-rapport om arbetsmarknadsintegration*, Rapport till Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi, 2011:5.
- Régner H. och E. Wadensjö (1999), "Arbetsmarknadens funktions-sätt i Sverige. En beskrivning baserad på ny intervjudata.", Stencil, Institutet för social forskning, Stockholms universitet.

Bilaga 4

Enkät till ansvariga för ekonomiskt bistånd i Sveriges kommuner

Om enkäten

I november 2011 skickade utredningen ut en webbenkät till ansvariga för ekonomiskt bistånd i Sveriges samtliga 290 kommuner. Enkäten syftade till att ge en bild av hur kommunerna hanterar och informerar om rätten till föräldrapenning när nyanlända utrikes födda personer ansöker om försörjningsstöd.

Den 9 januari 2012 hade 203 kommuner eller 70 procent svarat på enkäten (svarsfrekvensen på enskilda frågor är i enstaka fall lägre). För att få en bild av om bortfallet riskerar att inverka negativt på enkätresultatets representativitet har utredningen genomfört en bortfallsanalys.

I bortfallsanalysen jämförs de kommuner som besvarat enkäten med Sveriges kommuner i stort utifrån de två bakgrundsvariablerna kommungrupp respektive storlek på mottagande 2010. De två bakgrundsvariablerna är valda för att båda kan ha betydelse för hur kommunerna hanterar rätten till föräldrapenning vid ansökan om försörjningsstöd. Det är exempelvis tänkbart att kommuner med stort flyktningmottagande och många nyanlända hanterar föräldrapenningen annorlunda än kommuner med ett litet mottagande. Det är vidare möjligt att små kommuner i glesbygd hanterar rätten till föräldrapenning annorlunda än en storstadskommun.

Tabell 1 Analys av enkätbortfall utifrån variablerna kommungrupp och storlek på flyktingmottagande 2010

Bakgrundsvariabel	Kategori	Samtliga kommuner		Kommuner som besvarat enkäten	
		Antal	Andel	Antal	Andel
Kommungrupp	Storstäder	3	1 %	3	1 %
	Förortskommuner till storstäderna	38	13 %	30	15 %
	Större städer	31	11 %	24	12 %
	Förortskommuner till större städer	22	8 %	11	5 %
	Pendlingskommuner	51	18 %	34	17 %
	Turism- och besöksnäringkommuner	20	7 %	11	5 %
	Varuproducerande kommuner	54	19 %	39	19 %
	Glesbygdskommuner	20	7 %	12	6 %
	Kommuner i tätbefolkad region	35	12 %	27	13 %
	Kommuner i glesbefolkad region	16	6 %	12	6 %
	Totalt		290	100 %	203
Storlek på flyktingmottagande 2010	0	8	3 %	7	3 %
	1–10	51	18 %	30	15 %
	11–50	159	55 %	109	54 %
	51–150	51	18 %	41	20 %
	151–300	16	6 %	11	5 %
	>300	5	2 %	5	2 %
Totalt		290	100 %	203	100 %

Bortfallsanalysen visar att kommunerna som besvarat enkäten liknar Sveriges kommuner i stort med avseende på både kommungruppssammansättning och storlek på mottagande. I kombination med enkätens höga svarsfrekvens indikerar bortfallsanalysen att enkätsvaren ger en god representativitet för Sveriges kommuner.

Enkäten

Följebrev

Till ansvarig för ekonomiskt bistånd

Enkätundersökning om kommunernas hantering av föräldrapenning när utrikes födda föräldrar ansöker om försörjningsstöd.

Enkäten genomförs inom ramen för den statliga utredningen om ökat arbetskraftsdeltagande bland nyanlända utrikes födda kvinnor och anhöriginvandrare som regeringen tillsatte den 13 oktober 2011. Enligt direktivet (Dir 2011:88) ska ett delbetänkande lämnas den 1 mars 2012 där nyanlända föräldrars uttag av föräldrapenning ska redovisas. Kartläggningen av föräldrapenningsuttaget kommer att baseras på Försäkringskassans registeruppgifter. För förståelsen av denna analys behöver vi ökad kunskap om hur kommunerna informerar om och tar hänsyn till möjligheten till föräldrapenning i samband med att nyanlända utrikes födda föräldrar ansöker om försörjningsstöd.

Vi behöver din hjälp med att besvara enkäten. Dina svar är mycket viktiga för att vi ska kunna ge en så nyanserad bild som möjligt av utrikes födda föräldrars uttag av föräldrapenning. Enkäten tar cirka 10 minuter att besvara och vi behöver dina svar senast den 9 december.

Alla som arbetar med undersökningen har tystnadsplikt och de insamlade uppgifterna kommer att redovisas i tabeller där ingen enskild kommuns svar kan utläsas. Dina uppgifter skyddas enligt 24 kap. 8 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) samt personuppgiftslagen (1998:204). För att underlätta för dig kommer vi att komplettera dina svar med uppgifter om din kommuns storlek, flyktingmottagande och geografi från befintliga register.

Om du har frågor, eller om det uppstår något problem när du besvarar enkäten, kontakta Kajsa Rosén, utredningssekreterare via e-post kajsa.rosen@employment.ministry.se eller telefon 08 405 36 91.

Stort tack på förhand!

Vänliga hälsningar,
Elin Landell, särskild utredare

Enkätfrågor

Till ansvarig för ekonomiskt bistånd

Tack för att du tar dig tid att besvara enkäten!

För att besvara några av enkätfrågorna behöver du din kommuns riktlinjer för ekonomiskt bistånd. Andra frågor kan du kanske behöva diskutera med handläggarna av ekonomiskt bistånd. Klicka på skrivarikonen längst ned på denna sida om du vill se enkätfrågorna i sin helhet innan du börjar besvara enkäten. Med "nyanländ" avses både flyktingmottagna som har rätt till etableringsinsatser och övriga anhöriginvandrare.

Om du har frågor, eller om det uppstår något problem när du besvarar enkäten, kontakta Kajsa Rosén, utredningssekreterare via e-post kajsa.rosen@employment.ministry.se eller telefon 08 405 36 91.

När du vill börja besvara enkäten trycker du på "nästa" nere i högre hörnet. Dina svar sparas löpande, så om du avbryter enkäten för att fortsätta svara vid ett senare tillfälle kommer dina tidigare svar att finnas kvar när du öppnar enkäten på nytt. Du kan även ändra svar som du tidigare angivit.

1. Har din kommun riktlinjer för ekonomiskt bistånd som tar upp hur föräldrapenning ska hanteras i biståndsprövningen?

- (1) Ja
- (2) Nej
- (3) Vet ej

2. Om ja på fråga 1: Tar riktlinjerna upp hur kommunen ska agera då ett hushåll med en arbetslös hemmavarande förälder med föräldrapenning ansöker om försörjningsstöd?

- (1) Ja
- (2) Nej

3. Om ja på fråga 2: Vad säger riktlinjerna om hur kommunen ska agera då ett hushåll med en arbetslös hemmavarande förälder ansöker om försörjningsstöd?

- (1) Om barnomsorgsplats finns kan kommunen alltid kräva att den hemmavarande föräldern helt eller delvis slutar vara

hemma med föräldrapenning för att istället ställa sig till arbetsmarknadens förfogande

(2) Om barnomsorgsplats finns kan kommunen i vissa fall (ex om barnet är äldre) kräva att den hemmavarande föräldern helt eller delvis slutar vara hemma med föräldrapenning för att istället ställa sig till arbetsmarknadens förfogande

(3) Kommunen kan aldrig kräva att den hemmavarande föräldern slutar vara hemma med föräldrapenning för att istället ställa sig till arbetsmarknadens förfogande

(4) Annan innebörd, nämligen _____

4. Om ja på fråga 1: Tar riktlinjerna upp hur kommunen ska agera då ett hushåll med en förälder utan inkomst men med rätt till föräldrapenning ansöker om försörjningsstöd?

(1) Ja

(2) Nej

5. Om ja på fråga 4: Vad säger riktlinjerna om hur kommunen ska agera i det fall ett uttag av föräldrapenning skulle medföra...

	Om föräldrarna är sammanboende kan kommunen kräva att föräldern tar ut alla eller nästan alla 480 dagar	Om föräldrarna är sammanboende kan kommunen kräva att föräldern tar ut hälften av de 480 dagarna	Kommunen kan endast kräva att föräldern tar ut föräldrapenning under den tid som hushållet väntar på barnomsorg	Kommunen kan aldrig kräva att en förälder tar ut föräldrapenning	Annan innebörd, nämligen
...att behovet av försörjningsstöd minskar?	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐
...att behovet av försörjningsstöd helt försvinner?	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐

6. Om riktlinjerna för ekonomiskt bistånd tar upp något annat i relation till föräldrapenning, skriv detta här:

---

7. Vilket av följande alternativ beskriver bäst hur en ansökan om försörjningsstöd hanteras i din kommun i det fall den/de sökande saknar arbete men har rätt till andra typer av ersättningar såsom föräldrapenning, etableringsersättning etc?

- (1) Den/de sökande uppmanas använda de ersättningar/det upplägg som ger högst inkomst, även om detta skulle medföra sämre förutsättningar att delta i etablerings- och arbetsmarknadsinsatser/få ett arbete.
- (2) Den/de sökande uppmanas använda de ersättningar/det upplägg som ger störst möjligheter att delta i etablerings- och arbetsmarknadsinsatser/få ett arbete, även om detta skulle medföra en högre kostnad för försörjningsstöd.
- (3) Kommunen saknar riktlinjer för denna fråga, så det är den enskilda handläggaren som själv bedömer hur möjligheterna att delta i insatser/söka arbete värderas i biståndsbedömningen.

8. Avslutningsvis följer exempel på fyra situationer där utrikes födda föräldrar ansöker som försörjningsstöd. Vi ber dig välja det svarsalternativ som bäst beskriver hur ansökan skulle bedömas i din kommun.

Situation 1.

Ett hushåll bestående av en kvinna, en man och deras fyraåriga barn ansöker om kompletterande försörjningsstöd. Kvinnan och barnet har haft uppehållstillstånd i 5 månader. Kvinnan går på sfi men saknar inkomst och har inte rätt till etableringsersättning. Mannen har arbete. Ingen av föräldrarna har hittills tagit ut någon föräldrapenning. Tar kvinnan ut föräldrapenning på heltid behöver familjen inte försörjningsstöd alls.

Vilket av följande alternativ beskriver bäst hur familjens ansökan om kompletterande försörjningsstöd skulle bedömas i din kommun?

- (1) Kvinnan uppmanas att ta ut ersättning på heltid för alla föräldrapenningdagar (med undantag av ev. ströddagar som kan sparas).
- (2) Kvinnan uppmanas att ta ut ersättning på heltid för minst hälften av föräldrapenningdagarna. Det är inte nödvändigt att mannen överlåter sina dagar på kvinnan innan familjen kan beviljas försörjningsstöd.

(3) Kvinnan uppmanas att ta ut föräldrapenning på deltid (exempelvis motsvarande den tid som hon inte går på sfi) för alla föräldrapenningdagar (med undantag av ev. ströddagar som kan sparas).

(4) Kvinnan uppmanas att ta ut föräldrapenning på deltid (exempelvis motsvarande den tid som hon inte går på sfi) för minst hälften av föräldrapenningdagarna. Det är inte nödvändigt att mannen överlåter sina dagar på kvinnan innan familjen kan beviljas försörjningsstöd.

(5) Familjen informeras om rätten till föräldrapenning, men detta presenteras som ett möjligt alternativ som kvinnan inte måste använda innan familjen kan beviljas försörjningsstöd.

(6) Rätten till föräldrapenning nämns inte och tas heller inte med som en faktor i bedömningen av familjens ansökan om försörjningsstöd.

(7) Annan bedömning, nämligen _____

Situation 2.

Ett hushåll bestående av en kvinna, en man och deras treåriga barn ansöker om kompletterande försörjningsstöd. Kvinnan har haft uppehållstillstånd i sex månader och har rätt till etableringsersättning om hon deltar i etableringsinsatser. Kvinnan är för tillfället hemma på heltid och tar ut föräldrapenning motsvarande 75 procent/dag. Mannen deltar i etableringsinsatser.

Vilket av följande alternativ beskriver bäst hur familjens ansökan om kompletterande försörjningsstöd skulle bedömas i din kommun?

(1) Familjen uppmanas att anmäla behov av barnomsorgsplats och kvinnan uppmanas att när en sådan är ordnad sluta ta ut föräldrapenning och påbörja etableringsinsatser på heltid (och därmed få etableringsersättning motsvarande 100 procent).

(2) Familjen uppmanas att anmäla behov av barnomsorgsplats och kvinnan uppmanas att när en sådan är ordnad minska uttaget av föräldrapenning till deltid och delta i etableringsinsatser den andra tiden (och därmed få etableringsersättning motsvarande deltiden).

(3) Kvinnan uppmanas att ta ut föräldrapenning motsvarande 100 procent/dag.

- (4) Kvinnan uppmanas varken att minska eller öka uttaget. Biståndsbedömningen genomförs istället utifrån familjens nuvarande situation.
- (5) Annan bedömning, nämligen _____

Situation 3.

En liknande situation som situation 2 med undantag av att kvinnan i familjen som ansöker om kompletterande försörjningsstöd inte har rätt till etableringsersättning. Precis som i föregående situation saknar hon dock arbete och är för tillfället hemma på heltid med ett barn som är 3 år. Hon tar ut föräldrapenning motsvarande 75 procent/dag.

Vilket av följande alternativ beskriver bäst hur familjens ansökan om kompletterande försörjningsstöd skulle bedömas i din kommun?

- (1) Familjen uppmanas att anmäla behov av barnomsorgsplats och kvinnan uppmanas att när en sådan är ordnad sluta ta ut föräldrapenning och istället påbörja sfi samt ställa sig till arbetsmarknadens förfogande på heltid.
- (2) Familjen uppmanas att anmäla behov av barnomsorgsplats och kvinnan uppmanas att när en sådan är ordnad minska uttaget av föräldrapenning till deltid och påbörja sfi samt ställa sig till arbetsmarknadens förfogande den andra tiden.
- (3) Kvinnan uppmanas att ta ut föräldrapenning motsvarande 100 procent/dag.
- (4) Kvinnan uppmanas varken att minska eller öka uttaget. Biståndsbedömningen genomförs istället utifrån familjens nuvarande situation.
- (5) Annan bedömning, nämligen _____

Situation 4.

En ensamstående utrikes född kvinna med tre barn på 3, 5 respektive 6 år ansöker om kompletterande försörjningsstöd. Kvinnan har haft uppehållstillstånd i sex månader och har rätt till etableringsersättning om hon deltar i etableringsinsatser. Kvinnan är för tillfället hemma på heltid och tar ut föräldrapenning motsvarande 75 procent/dag.

Vilket av följande alternativ beskriver bäst hur kvinnans ansökan om kompletterande försörjningsstöd skulle bedömas i din kommun?

(1) Kvinnan uppmanas att anmäla behov av barnomsorgsplats och när en sådan är ordnad att sluta ta ut föräldrapenning och påbörja etableringsinsatser på heltid (och därmed få etableringsersättning och etableringstillägg motsvarande 100 procent).

(2) Kvinnan uppmanas att anmäla behov av barnomsorgsplats och när en sådan är ordnad att minska uttaget av föräldrapenning till deltid och delta i etableringsinsatser den andra tiden (och därmed få etableringsersättning motsvarande deltiden).

(3) Kvinnan uppmanas att ta ut föräldrapenning motsvarande 100 procent/dag.

(4) Kvinnan uppmanas varken att minska eller öka uttaget. Biståndsbedömningen genomförs istället utifrån kvinnans nuvarande situation.

(5) Annan bedömning, nämligen _____

9. Har du några övriga synpunkter/kommentarer får du gärna skriva dem nedan.

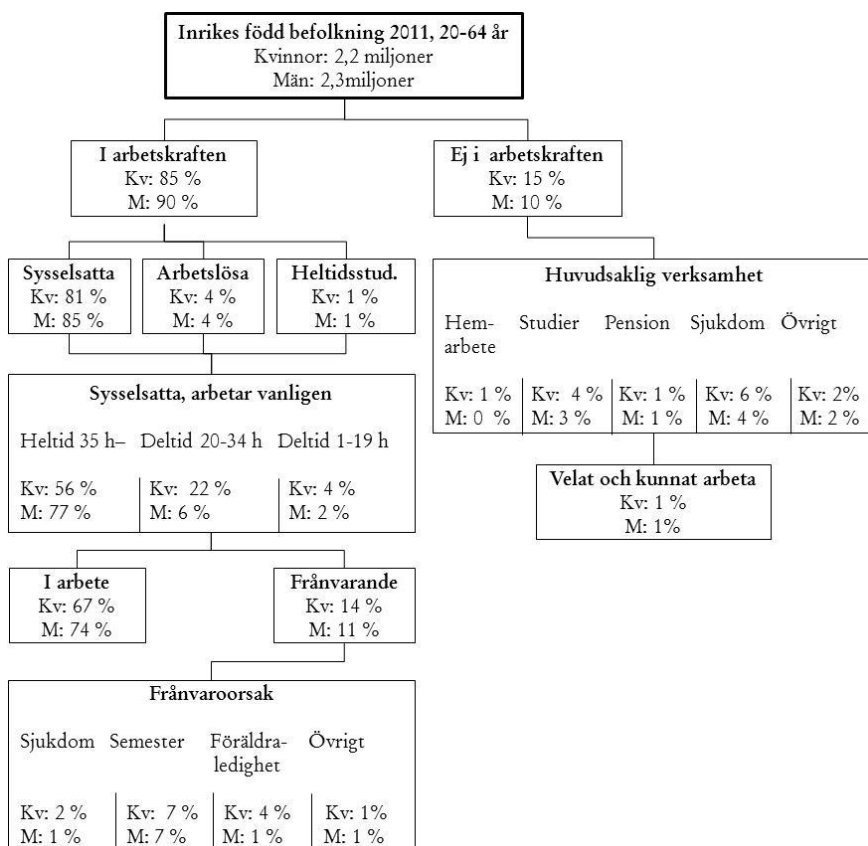

Tack för din medverkan!

Du kan nu avsluta enkäten genom att klicka på "Avsluta" i högra hörnet. Om du vill skriva ut dina svar kan du klicka på skrivarikonet.

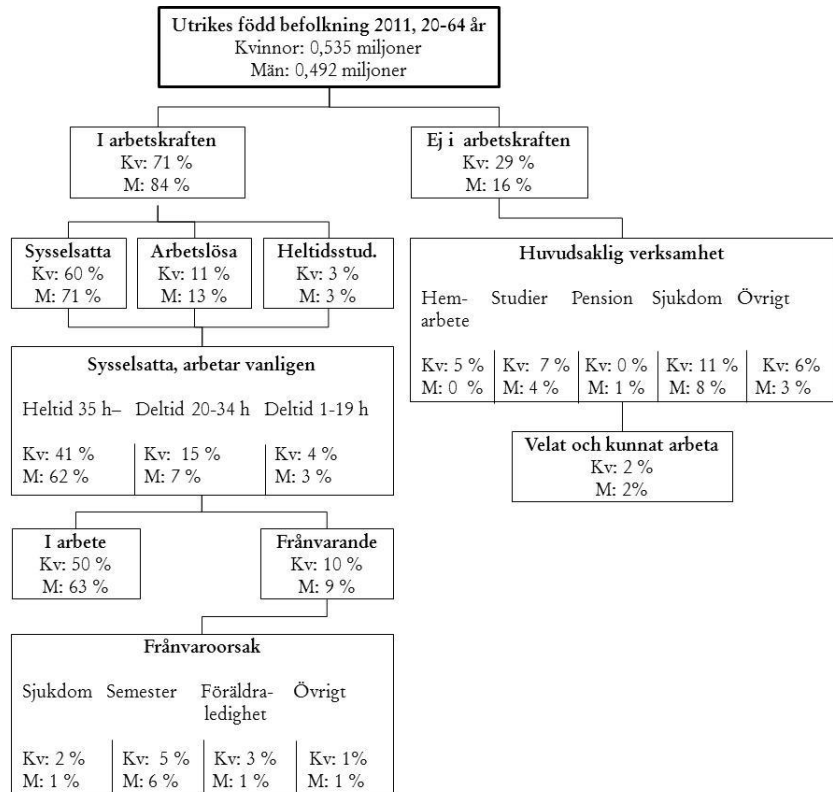
Bilaga 5

Arbetskraftsdeltagande bland inrikes och utrikes födda kvinnor och män 2011

Källa: Statistiska centralbyrån, AKU för helåret 2011.

Källa: Statistiska centralbyrån, AKU för helåret 2011.

Statens offentliga utredningar 2012

Kronologisk förteckning

1. Tre blir två! Två nya myndigheter inom utbildningsområdet. U.
2. Framtidens högkostnadsskydd i vården. S.
3. Skatteincitament för riskkapital. Fi.
4. Kompletterande regler om personuppgiftsbehandling på det arbetsmarknadspolitiska området. A.
5. Högskolornas föreskrifter. U.
6. Åtgärder mot fusk och felaktigheter med assistansersättning. S.
7. Kunskapsläget på kärnavfallsområdet 2012 – långsiktig säkerhet, haverier och global utblick. M.
8. Skadeståndsansvar och försäkringsplikt vid sjötransporter – Atenförordningen och försäkringsdirektivet i svensk rätt. Ju.
9. Förmån och fälla – nyanländas uttag av föräldrapenning. A.

Statens offentliga utredningar 2012

Systematisk förteckning

Justitiedepartementet

Skadeståndsansvar och försäkringsplikt
vid sjötransporter – Atenförordningen och
försäkringsdirektivet i svensk rätt. [8]

Socialdepartementet

Framtidens högkostnadsskydd i vården. [2]
Åtgärder mot fusk och felaktigheter med
assistansersättning. [6]

Finansdepartementet

Skatteincitament för riskkapital. [3]

Utbildningsdepartementet

Tre blir två! Två nya myndigheter inom
utbildningsområdet. [1]
Högskolornas föreskrifter. [5]

Miljödepartementet

Kunskapsläget på kärnavfallsområdet 2012
– långsiktig säkerhet, haverier och global
utblick. [7]

Arbetsmarknadsdepartementet

Kompletterande regler om personuppgifts-
behandling på det arbetsmarknadspolitiska
området [4]
Förmån och fälla – nyanländas uttag av
föräldrapenning. [9]